

אוטוביוגרפיה

סיפור חייו של רפאל מארק

כתיבה והבאה לדפוס: סמדר ויצמן

smadar@my-story.co.il

<http://my-story.co.il>

טלפון: 04-9880488

טלפון נייד : 050-6596019

עיצוב כריכה: טלי הלוי - מעצבת גרפית

talihalevy@gmail.com

טל' נייד: 050-6561502

נדפס בישראל, תשע"ט - 2018

כל הזכויות שמורות לרפאל מארק ©

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, לתרגם, להקליט, לאחסן במאגר מידע
לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, כל חלק שהוא
מהחומר שבספר זה.

שימוש מסחרי מכל סוג בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט,
אלא ברשות מפורשת בכתב של רפאל מארק.

אוטוביוגרפיה

סיפור חייו של רפאל מארק

תוכן

5	משפחתי	1
18	לידתי וילדותי	2
30	שבתות, חגים ו... מאכלים	3
39	לימודים ובתי ספר	4
46	עולים לישראל	5
51	חדשים בארץ	6
59	עלילותיי בקיבוץ ובערים הגדולות	7
65	רינה - אהבה וחתונה	8
71	חייל - מבירא עמיקתא לאיגרא רמא	9
84	מודול בטון	10
88	מעבודה לעבודה - דלתא	11
97	נהג מונית, ועוד ...	12
100	רינה - האישה שאיתי	13
138	ילדינו מספרים	14
156	סע וטייל	15
163	מות ההורים	16
165	רפי היקר	

2

לידתי וילדותי

ויקטור
אחי
הבכור
ואני

שמח בחור בילדותך
ויטיבך לבך בימי בחרותך

קהלת יא, ט

לידתי עברה בשלום. המיילדת הגיעה לביתנו ויילדה את אמא בזריזות. ההורים שמחו לבן נוסף. מרבה בנים מרבה שמחה. הגעתי לעולם ב-9 ביולי 1947. לאמא כבר היה ניסיון בגידול תינוקות - בנים. גדלתי ככל הילדים והתפתחתי יפה לשמחתם של הוריי. הייתי אהוב עליהם והם כינו אותי בחיבה Fanfan (נ' סופית לא נשמעת בצרפתית ולכן הכינוי נשמע: פא פא), כשם אביר צרפתי שנקרא פון פון דה טוליפ (פון פון של הצבעוני).

לא נהוג היה באותה תקופה לשלוח את הילדים לגן ילדים, ובהיותי בן חמש שנים הלכתי לכיתה א'.

אלי בפריז - ואני, כהרגלי, מפריז

אמי לקחה את אחי, אלי, לצילום ריאואות שיגרתי אצל אמיל, בן דודתי, רופא משפחתנו הידוע.

הוא קיבל את פניהם בחביבות וביקש מאחי לגשת למכשיר הצילום. "לא לנשום", ביקש.

אלי הפסיק את נשימתו לרגע קט והרופא צילם את ריאואתו בזריזות. לאחר שאלי ואמא חיכו מספר דקות, הודיע את תוצאות הבדיקה: "יש לך לב גדול מאוד", אמר בקול חמור. אמנם אלי היה ילד טוב ונדיב, אבל הכוונה הייתה שהלב היה גדול בממדיו, גדול מדי.

"אני ממליץ להמשיך את הבירור הרפואי, בדחיפות, אצל מומחה בצרפת".

אמא לא בזבזה זמן. היא ואלי עלו על אנייה לצרפת ופניהם לפריז. לאחר שהפרופסור בדק את אלי, הוא הודיע שלפי הדיאגנוזה שלו, אין כל חשש, הואיל ולא נמצא פגם בלב. דבריו הרגיעו את שניהם.

לאחר שרווח להם - החליטה אמא לעשות מסע קניות, לפני חזרתה לתוניס, להביא כמה דברים טובים וטעימים, ביניהם חפיסות שוקולד Suchars הידועות בטעמן.

מאחר וידעה את חיבתי הגדולה לשוקולד, הסתירה את החפיסות במקומות סתר שונים בבית.

כאשר באו חברותיה לבקרה, ניגשה אמי, בשמחה ובהתלהבות, למקומות בהם טמנה את חפיסות השוקולד, כדי להוציאן, ולכבד את החברות במגדנותיה היקרים והמשובחים.

לתדהמתה, חמש החפיסות היו ואינן.

חשכו עיניה כאשר נכחה לדעת שאפילו פירור לא נותר.

אני גיליתי את מקומות המסתור של כולן, ואכלתי להנאתי... לבושתה ולאכזבתה של אמי ושל חברותיה. יתכן, ואולי מישהי מהן אף שמחה לאיד בסתר לבבה. את זה לא אוכל לדעת.

במר ליבה הענישה אותי אמי, והפליאה בי את מכותיה. כך חינכו באותם ימים. אמא לא הייתה מטיפה מוסר - לא בזבזה מילים לריק. אבי היה האדם שדיבר והרבה במילים. היה עורך שיחות חינוכיות. הוא לא דגל בעונשים גופניים.

אמא הענישה כשאבא לא היה בסביבה. היא הייתה הדומיננטית בבית. החינוך שלה היה נוקשה. היא "החזיקה אותנו קצר", אך, מאידך, ידעה גם לשדר חום ואהבה. אבא היה אדם טוב לב, רגיש לזולת ומיוחד במינו. הוא אהב אותנו מעל ומעבר - אפילו, אולי, יותר מדי.

אמא הקפידה תמיד שנאכל יחדיו את ארוחת הצהריים. בית הספר היסודי היה לא רחוק מאתנו ויכולתי בהפסקת הצהריים לגשת הביתה. "פנפן...פנפן...עלה מיד הביתה" Fanfan monte a la maison "toute suite", הייתה אמא מצווה

אמא קטנה - Petite Maman

מילים ולחן: לא ידוע

תרגום מצרפתית: מיקי הרטבי

אמא קטנה, אמא שלנו,

אמא קטנה, אנו גדלנו.

אנחנו הולכים לדרכנו,

אז נזכרך באשר נלך.

אמא טובה אמא אוהבת,

אמא טובה את נעזבת.

ברגע פרידה כה נעצבת,

והדמעות בגרון חונקות.

אנו הולכים והעולם הוא גדול,

אנו יודעים לך מגיע הכול.

אל נא תבכי

אם עצובה,

לא שוכחים

אם אהובה.

כל הפרחים, יום בו נשובה,

אלף זרים אנו שוזרים לך.

אמא טובה, עם תום הקיץ,

אמא טובה, אנו אלייך נשובה.

אם אהובה

כמו אמא טובה.

ומזרזות אותי בצעקות.

אף פעם לא חזרתי בזמן, תמיד היו לי עניינים לסיים בדרך, בחוץ. אמא מצאה פתרון - היא הייתה יורדת לרחוב תופסת אותי, צובטת את בשר ידי וככה מוליכה אותי עד הבית. ואני, ידיי בוערת מכאבים והיא לא מרפה. אני לא יכול להישבע שהדבר ממש עזר... עובדה שגם לאחר מספר פעמים כאלה עדיין לא הגעתי בזמן. הייתי מוצא את עצמי טרוד בנושאים, שעניינו אותי יותר מארוחת הצהריים.

עליי לציין שהעונשים הלא קלים של אמא לא גרמו לי לזיכרונות כאובים, לא למטענים כנגדה ולא לטראומות. לפעמים, עוד בילדותי, הבנתי שעשיתי מעשים חמורים, וכך נהגו להעניש באותה תקופה (כמובן שלא כולם. כבר ציינתי שאבי התנגד לכך), אך ידעתי שאמא אוהבת אותי מאוד.

ידי ככול - ויד כול בי

הייתי ילד שובב. למרות אזהרותיה של אמי רצתי בדירתה של סבתא, החלקתי וספגתי מכה חזקה בראשי. מלבד חבורה גדולה על המצח, גם איבדתי את ההכרה ואף הקאתי. ברור שהיה זה זעזוע מוח קל, שחלף, למזלי, כעבור זמן קצר.

המעשה החמור ביותר שעשיתי היה כנגד אחי הבכור. כדרך הילדים השתובבנו ואחי השליך אבן לכיווני. כמובן שלא נותרתי חייב. השלכתי אבן לעברו, בחזרה. לרוע המזל, הפגיעה הייתה מדויקת - בול לתוך העין שניזוקה. מאז עין זו יצאה מכלל שימוש.

באותם ימים לא ניתן היה להציל את העין. אולי בימינו, עם התקדמות הרפואה. צעקותיו של אחי המסכן זרזו את אמא לרוץ איתו למרפאה. הוא היה מכוסה בדם וזעק מכאבים, וגם צעק שאינו רואה דבר. לאחר מכן אמא לקחה את הקטור לרופאים מומחים בצרפת. דבר לא עזר, לא ניתן היה להציל את העין. באותה עת לא הבנתי את מלוא משמעות הנזק שגרמתי. כשבגרתי והבנתי, ייסר אותי מצפוני. עד היום אני נושא את הכאב והצער. נכון, הייתי ילד ולא הייתה לי כוונת זדון, חלילה, אך עונשי האמיתי מתבטא בתחושות הקשות איתן אני הולך, למרות שאחי מעולם לא אמר לי דבר בעניין זה.

אבא נהג לקנות לנו חוברות קומיקס שונות, כמו אלה של המערב הפרוע

או מלחמות בחלל. במקום להשליך אותן סתם כך, לאחר קריאתן, עלה בדעתי להרוויח כמה פרנקים בכך שאמכור אותן. אפילו מספרתי את החוברות וערכתי הגרלה בין הילדים: מי יזכה לקנותן. "החוברת תעלה לך 10 פרנק (דיס פרנק - בצרפתית) הודעתי לילד שעלה בהגרלה, והיה מאושר מאוד לקנות את אחת החוברות.

"תן לי את כל הארגז". ילד מילדי השכנים הערבים, שגרו ברחוב, המרוחק מעט מאתנו, הגיע ודרש בצורה מאיימת, תוך שהוא מעלה את טון קולו ומטה את גופו כלפיי. להפתעתו הרבה עניתי בקור רוח: "אתה לא מתכוון ברצינות, כדאי שתסתלק מפה במהירות". כלל לא פחדתי ממנו.

התקרב אליי ודחף אותי כשהוא מביט בי במבט מאיים וזועם. לא היססתי לרגע, הרמתי את ידי, ובזריזות תקעתי אגרופ בפרצופו. הייתי ילד זריז וחזק. המכה גרמה לו להלם, אבל לא לאלם: "אני עוד אראה לך. אחזור עם החברים שלי ואתה עוד תתחרט על מה שעשית לי", צעק בכאב, אך בעיקר מעלבון והשפלה.

הנער חזר עם חבריו. היה עליי להישאר בבית מספר ימים ולא לרדת לרחוב עד יעבור זעם. נזהרתי בדרכי לבית הספר, בהפסקות שבין השיעורים ובחזרה לביתי. לאחר זמן זעמו של הנער הערבי נמוג והוא לא העז להציק לי עוד.

אבא היה נסער ולא יכול היה להירגע במשך ימים. הוא חשש מאוד מהערבים, למרות שלא היו גילויי שנאה מצדם אלינו, היהודים. חיינו

שובב עם לב זהב

מילים: תמר פרימור

לחן: יאיר מילר

שובב אני, אני שובב

אך לב לי לב זהב.

שובב אני, אני שובב

אך לב לי לב זהב.

יום שבת עת מנוחה

חג לי ושמחה.

אל תוך השקט וההם

אשרוק שריקת קונדס.

אבי עלי צועק חמס

שדי לו ונמאס.

ראו מיד, בבת אחת

וכבר ליבי נמס.

איתם בשלום בתקופת השלטון הצרפתי.

בעת השלטון הצרפתי, ואחר כך, כשבורגיבה שלט בתוניסיה, לא הותרו גילויי איבה כלפי היהודים, ודאי לא פגיעה פיזית. בורגיבה הבין את חשיבותם ותרומתם של היהודים לחברה ולכלכלה, ולא היה מעוניין שנצא מתוניסיה.

לאבא היו חששות. הוא לא נתן אמון בערבים, ואפילו ויתר על אזרחות צרפתית, בזמן שלטונה של צרפת על המדינה, משום שהערבים התוניסאים שנאו את השלטון הצרפתי הכובש. מכיוון שהיהודים התחברו לשלטון הזר, הייתה לתוניסאים איבה כלפי היהודים, אך לא העזו לגלות זאת בפומבי מחשש השלטון הזר.

בעקבות האירוע עם הילד הערבי, אבי נזף בי קשות והרים את קולו: "אתה רוצה לסבך אותנו עם הערבים? אתה תגרום לכך שיפגעו בנו בגלל השטויות שאתה עושה". מעולם לא שמעתי את אבא מרים עליי כך את קולו כפי שעשה אז. "Avec les arabes Tu cherche des Problemes" אתה מחפש צרות עם הערבים?

במקרה אחר, הייתה מול ביתנו חנות שהשכירה אופניים וטוסטוסים לפרקי זמן קצובים. בדרך כלל שכרתי אופניים לחצי שעה או טוסטוס לרבע שעה, תלוי בכסף שהיה ברשותי. באופן קבוע החזרתי אותם באיחור של כמה דקות. לכל היותר, בעשר דקות בלא שהיו טענות מצדו של בעל החנות. אולם, פעם, כשהחזרתי אותם כחמש דקות מאוחר יותר, הוא דרש שאוסיף לו תשלום. אילו היה בידי, הייתי משלם. אך בדיוק באותו הזמן, היה בידי סכום מדויק לחצי שעה. "אני מצטער לא יכול לשלם לך, אין לי יותר כסף. אם תרצה לחכות, אעלה הביתה ואביא לך, או אשלם לך את החוב מחר".

"לא. עכשיו אני רוצה את התשלום", חזר ודרש בעקשנות.

שוב חזרתי והבהרתי לו שאין בידי כסף נוסף, והוא בשלו. לפתע נחתה על פניי סטירה מצלצלת. חשתי שהלחי בוערת, הכאב היה רב. הבחור היה כבן 30 גדול וחזק ואני ילד כבן 11-12. בקרבת מקום עמד שוטר. ניגשתי אליו כשאני מחזיק את לחיי ודמעות בעיניי: "ערבי נתן לי סטירה", התלוננתי בפניו.

"אל תגיד ערבי, תגיד תוניסאי". הביטוי שהשתמשתי בו כנגד אותו מנוול

לא מצא חן בעיני השוטר.

"בוא איתי", פקד עליי השוטר, שניגש אל הבחור, ומבלי לברר יותר מדי מה קרה ומי אשם, החל להכותו. עליי להודות שהרגשתי בליבי שמחה רבה.

"קח טופס", הושיט לי השוטר גיליון שהוציא מתיקו.

"לך עם זה לרופא ותביא ממנו אישור שהבחור פגע בך וגרם לך נזק. חזור עם האישור למשטרה והבחור ייתן את הדין על המעשה שלו. אפשר לעצור אותו לחודש", הסביר לי השוטר.

הבחור הבין את גודל הטעות שלו. אם ישב במעצר, יסבול מישיבה במקום שהוא לא בדיוק מלון מכובד, תהיה לו עבירה פלילית בגין תקיפה, יהיה מובטל חודש מעבודתו, ויספוג הפסדים הרבה יותר גדולים מכמה פרוטות שדרש ממני.

הוא עלה אחריי לביתנו, "אנא תבטל את התלונה, אני מתחנן בפניך ומבטיח שלא אחזור יותר על מעשה כזה", ביקש שאחוס עליו.

אבא שמע את דבר המקרה, ואת דברי האיש, וביקש ממני שלא אסרב לבקשתו ואבטל את התלונה. "אני לא מוכן שהבחור יישב בבית הסוהר",

אמר "Eu vas pas chez le medecin et tu va spas te plaindre. Je ne suis pas d'accord et obliger dele faire rentre en prison".

לא הסכמתי עם אבי, סברתי שהבחור חייב ללמוד לקח. "תראה מה הוא עשה לי", הוספתי.

אבי עמד על דעתו שאבטל את התלונה, והסביר לי מה התועלת לעומת הנזקים שעלולים לקרות.

"אם תוותר לי", המשיך הבחור להתחנן, "אתן לך אופניים במשך חודש לזמן בלתי מוגבל, תוכל לרכוב עליהם ללא הגבלה וללא תשלום", ביקש והבטיח לי בקול בוכים.

הבטחותיו שכנעו אותי יותר מדבריו של אבא. ויתרתי לו.

לקח מר למד אותו בחור. אילו לא היה מתעקש, כל זה לא היה קורה, כולל הפשרה שנוקק לה והייתה מרחיקת לכת מבחינתו.

חברים ומשחקים

היו לי חברים בין השכנים, איתם שיחקתי בשכונה. לא היו אז משחקים

כבימינו. לרוב, שיחקנו ברחוב, במה שנקרה בדרכנו. כדרך כל הבנים בעולם, חיבבנו מאוד את משחקי הכדור-רגל, תחרויות ריצה, תופסת ומחבואים.

אהבנו לשחק בג'ולות עגולות מזכוכית, אותן היינו מכוונים אל אלה של החברים, ואם פגעו היה עליהם למסור לפוגע ג'ולה אחת או שתיים. ובסופו של המשחק היו כאלה שיצאו מנצחים עם ערימות ג'ולות שהיה אז רכוש גדול, או שהפסידו והיו חוזרים ואכזבה בליבם, צער על ההפסד והבטחה בלב, שבפעם הבאה יעשו כל מאמץ לנצח ולהחזיר לעצמם את האבדה. שיחקנו גם בגוגואים (חרצני משמש), בפורפרות - כעין סביבון שהטלנו על הקרקע והיה מסתובב ועוד ועוד.

כשנמאס לנו מכל המשחקים, נטפלנו ליונים שעמדו בפתח חורים, שנפערו בחומה שמסביב לבתים, כשהן מגרורות והומות. הצקנו להן בכך שנשפנו לעברן באמצעות צינוריות נייר קטנות והן עפו בבהלה. היינו ילדים וזה היה מזמן... בכל זאת עליי לבקש מאותן יונים את סליחתן על מעשי השובבות והפרחחות שלנו.

כאן עליי להזכיר את שמות חבריי מהשכונה - **אוגוסט קום, אלה, וגלולה**, חברי הטוב, ששיחקנו לפעמים בגינת ביתו.

יום אחד הגעתי אליו והכניסה לגינה הייתה סגורה. לא חיכיתי הרבה ועליתי על שער הברזל, שהיו בראשו אדנים מחודדים, ושפיץ כזה שרט היטב את אחוריי. הכאב היה חזק, אך אני לא התרגשתי, זה לא מנע ממני להמשיך.

הייתי דמות דומיננטית ומנהיגה בין הילדים - דמות מרכזית, שכולם נאספים סביבה. בדמיוני ראיתי את עצמי מצביא גדול רב עוצמה, העומד בראש צבא מפואר וילדי השכונה וחבריי - חיילי. שיחקנו משחקי מלחמה וכיבושים, כשאני מוביל את הגדודים אל הקרב, ואנחנו כמובן מנצחים במערכה. צעקתי פקודות והוראות, מנופף בידיי בנשק דמיוני. אחר כך חגגנו את הניצחון על אויב מדומה, ואני סימנתי באצבעותיי את הסימן וי לאות ניצחון. אלה היו משחקי ילדות, ולא עלה על דעתנו ולא חשבנו כלל עד כמה מלחמות הן איומות ואיזה מחיר דמים, מוות, שכול, יתמות ונכויות נגרמים כתוצאה מהן.

חופשות קיץ

באחת מחופשות הקיץ שלח אותי אבא לעיר מרסה Marsa, ששכנה לחוף הים, לכעין קייטנה בה השתתפו מספר ילדים. המדריך, בין היתר, לימד אותנו שחייה. באחת הפעמים נקלענו, כולנו, למערבולת. המים הסתחררו סביבנו והמדריך לא יכול היה לאחוז בכולנו. הוא אחז בשלושה ילדים חלשים ממני. אותי וילד נוסף השאיר לנפשנו, מתוך תקווה שאנו מספיק חזקים, ובכוחה של תושייה נתגבר ונצא בשלום מהמצב המסוכן אליו נקלענו. נאבקנו שנינו בגלים שמשכו אותנו למצולות. הרגשתי שאני טובע. הבנתי שאיני יכול לשחות נגד הזרם, ועל כן שחיתי עם הזרם וניצלתי. יצאנו בשלום, למרבה המזל. ואז מתוך הניסיון, למדתי לשחות היטב. בכלל, הייתי בחור חזק בגופי וגם ספורטאי. בעיקר אהבתי לשחק כדור-עף.

בנוף ילדות

מילים ולחן: שלמה ארצי

בנוף הבתים הישנים,
אשר היו צילי בימי ילדות,
חלפו הרבה שנים,
חלפו הרבה שנים.

נוף הבתים כבר מתפורר,
וקירותיו נעלמים,
חלפו הרבה שנים,
חלפו הרבה שנים.

בגן העדן של ילדות
אשר היה פורח,
הייתי חלק מהנוף
היום אני אורח.

(...)

ביזרט, שם אבא פתח חנות, הייתה עיר יפה, אליה הגענו בחופשות, בעיקר בחופשת הקיץ הארוכה. בדמיוני אני משחזר את המראה שנגלה לנו בבית הקפה בו ישבנו. מולנו הייתה באר מים. גמל, שענינו כוסו, היה מסובב גלגל סביב לאותה באר, ועל אותו גלגל היו כדי מים, וכל פעם העלה אותם הגלגל, זה אחר זה, מתוך הבאר. כך נעשתה שאיבת המים. מוקסמים נעצנו, אחיי ואני, את עינינו בגמל, בגלגל ובכדי המים, מרותקים למחזה. שוב עלה הכד ושוב ירד, והגמל הולך סחור סחור... וחוזר חלילה.

נער מתבגר

כשגדלתי מעט, והגעתי לגיל הנעורים (הטיפש עשרה), כבר היו לי אופניים משלי ורציתי להרשים את הבנות. רכבתי עליהם במהירות רבה וגם הוספתי עצירות בחריקת גלגלים, כשתשומת ליבי נתונה לנערות, האם הן נותנות דעתן עליי, האם הן מבחינות בי במבט מעריך ומעריץ? אמא, שישבה בסביבה, צעקה שאעצור ואפסיק, אחרת אני עלול להיפגע Arette Fanfan (תפסיק פאן פאן). למי אכפת. העיקר שאזכה בתשומת ליבן והערצתן של הבנות.

לא שעיתי לאזהרותיה והפצרותיה של אמא ופתאום לא חשתי את כיסא האופניים מתחתי. הרגשתי שאני עף, ולאחר מכן נגחתי בראשי עמוד "שהפרעתי" לו, והוא החזיר לי מכה ניצחת. את הנוזל החם שטפטף מראשי על פני וצווארי הרגשתי היטב. כאב המכה פילח את הכרתי. פתחתי את ראשי והובלתי אחר כבוד לטיפול אצל הרופא, שם היה עליו לתפור את הפצעים.

פעם אחרת נפלתי מאופניי, ואחד מזיזי הברזל המחודדים באופן, נתלש כתוצאה מנפילתי, ננעץ ברגלי בצד אחד ויצא מהצד השני. שוב חשתי בכאבים עזים. נאלצתי לשלוף אותו מהרגל. עד היום יש לי סימנים וצלקות בגופי מאותם ימים, כתוצאה מפציעות עקב מעשי קונדס שונים. עליי לציין שהיו לי "ידיים טובות". ידעתי לתקן ולעשות דברים שונים בבית.

הייתי מעמודי התווך במשפחה. אני חושב שמלאתי את מקומה של בת שהייתה חסרה (אמא אהבה אותנו מאוד, אבל כולנו היינו בנים) ואליה השתוקקה אמי. כידוע בנות בדרך כלל קרובות יותר לאם, והשיחה ביניהן היא של נשים, המבינות זו לליבה של זו.

אמא הייתה לוקחת אותי איתה, כשעשתה מעשה חסד, או שהלכה לבקר שכנה חולה. איתי יכלה לחלוק נושאים שעל ליבה ולשוחח. היו בינינו יחסי קרבה מיוחדים.

על-כן, כשהודעתי לאמי שרינה ואני נישאים, היא קיבלה את הבשורה ברגשות מעורבים. מצד אחד בכתה מצער על לכתי, מצד שני, כמובן, שמחה.

היה היה פנס בודד בקצה שכונה והוא האיר את ילדותנו הקטנה ...

מילים: יוסף דר וחיים גורי

ועוד על השכונה שלנו: זו הייתה שכונה של יהודים וכל חבריי גרו בה. לא רחוק מאתנו היה רחוב בו התגוררו תוניסאים ערבים. היו גם תוניסאים נוצרים, ואני אהבתי לבקר בכנסייה ששכנה בקרבת מקום לביתנו. התפעלתי מהציורים והקישוטים שהיו בה, מהנגינה בעוגב, הקירות הגבוהים והצריח שהזדקר מול השמים מעל הגג. בקרבתנו גרו הרבה איטלקים, איתם היו לנו יחסי שכנות טובים. אבא דיבר איתם איטלקית שוטפת, שהייתה שגורה בפיו.

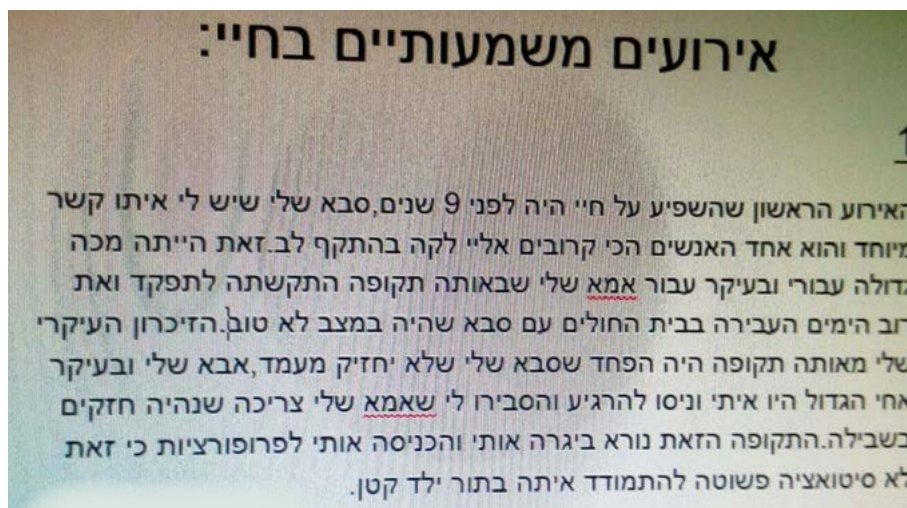
לאמא הייתה שכנה איטלקייה, אליה התחברה במיוחד. וכאשר זו חלתה מאוד, תיארה אמי באוזניי את מחלתה ומצוקתה. אני הייתי לה לאוזן קשבת, וכשהלכה לבקר אותה ביקשה שאתלווה אליה.

אני זוכר שבאחת הפעמים שמעתי קולות רעש והמולה מהקומה התחתונה בבית שמול ביתנו. חשתי למקום. אנשים רבים צבאו על פתח הבית והיה עליי לפלס את הדרך פנימה. הייתי סקרן לדעת מה אירע. לעיני נגלה מחזה קשה. השכן שכב ונראה היה שהוא הולך לעולמו. האנשים הגישו לו מים.

היום, בדיעבד, אני יודע שקיבל התקף לב. לא הזעיקו עזרה רפואית והאיש נפטר. לא היו באותה תקופה אמצעים ומודעות כמו בימינו. לא היו מנגנוני עזרה ראשונה, לא קופות חולים ואף לא אמבולנסים, שאפשר להזעיק לטיפול ולנסיעה לבית חולים. חולים ופצועים שלא היה לעיל ידם לשלם עבור טיפול רפואי, היו נידונים לסבל, ובמקרה הגרוע - למוות. לא זו בלבד אלא שהרפואה באותה תקופה בתוניסיה לא הייתה מתקדמת כמו בארצות אירופה.

שירתו של אחד השכנים הקסימה אותי. הייתי מטה אוזן כשהיה נותן קולו בשיר - לצלילים שהיו יוצאים מגרונו, ונשפכים אל החלל. כמו העכברים שהלכו אחר החלילן מהמלין, הייתי מקשיב ומוכן ללכת אחריו לכל אשר ייקח אותי. ממנו שמעתי לראשונה אריות של אופרות ושירים

באיטלקית.

בר, לפני יציאתו לקורס מפקדי
חוליה במשטרה הצבאית,
מראיין אותי,
במסגרת כתיבתו על אירועים
חשובים בחייו

6

עולים חדשים בארץ

עולים מגיעים ארצה

אין בעולם ארץ, אשר היהודי יכול לטעום בה
טעם של ארץ מולדת, מלבד ארץ-ישראל

א.ד. גורדון

באחד הימים נגלה לעינינו ראשו של הר מיוער, וככל שהאנייה התקרבה, גם אפשר היה להבחין בבתיים. היה זה כמובן ראשו של הכרמל. עמדנו מתבוננים במראות שלפנינו בנשימה עצורה. שכונת הדר ניצבה במלוא הדרה ממול, וכמובן הנמל והאניות שעגנו בו.

האנייה עגנה בקרבת הרציף, ואז קלטו אוזנינו לראשונה את השפה, אותה יהיה עלינו ללמוד, ואשר אותה לא הצלחתי לקלוט בלימודיי בתונים - עברית.

נוכרתי בחיבה בדמותו של המורה מזוז, שהיה תמיד מציין שאני אפס בעברית. ואמנם יארך זמן רב עד שאשלוט בשפה הזאת. תם המסע שלנו בים.

לא ידענו איזה מסע צפוי לנו בארצנו...

בהתרגשות רבה ירדנו אל החוף בצפייה לבאות.

לא חיכינו שיפרשו לפנינו שטיח אדום, אך גם לא ציפינו לאשר קרה בהמשך.

"אדוני מסור לי את הדרכונים שלכם", הורה הפקיד לאבא בטון יבש.

ירדנו מהאנייה ומצאנו את עצמנו בהליכים בירוקרטיים. אבא ציית להוראה ובמקום הדרכונים הושיט לו הפקיד תעודות זהות.

חשבנו שנגור פה באותם מקומות שהתגלו לנו כשהתקרבנו לחוף, בחיפה. שעת דמדומים הגיעה והערב ירד, כשהעלו אותנו בחברת אנשים נוספים למשאית. שמענו את רעש המנוע ויצאנו מהנמל. היינו בטוחים שלא ניסע הרבה, הרי יש להביא אותנו אל העיר.

נסענו, ונסענו ו...נסענו. לא הבנו את פשר הדבר. בחשיכה לא ראינו כלום. עם הנהג לא היה לנו קשר. לא יכולנו לשאול ולא היה איש איתנו שיסביר מה קורה. פתאום נעצרה המשאית בחריקת בלמים. היה חשוך לא ראינו דבר. לא הבנו היכן אנחנו. ירדנו מהמשאית, כל משפחה והצרורות שלה. האנשים, שקיבלו את פנינו, נתנו בידינו פנס נפט "וסל קליטה". יכולנו להבחין בצריפים ובשבילים שביניהם. התקדמנו לאחד הצריפים ונכנסנו פנימה.

מרגע ההגעה לא הפסיקה אמא לבכות, דמעות זלגו על לחייה ללא הפסקה. היא הייתה בהלם, לא כך תיארה לעצמה את קבלת הפנים בארץ. לא יכלה להסתיר את אכזבתה וצער. יתכן שבסתר ליבה קיננה חרטה

שלא נשארה בתונים או לפחות בצרפת.

אנחנו לא הגענו כפליטים, אף לא נרדפנו במקום מגורינו הקודם. באנו מתוך מניעים ציוניים, מתוך אידיאולוגיה ורגשות פטריוטיים. אמא חשה שמאגרא רמה נפלה לבירא עמיקתא. לא ידענו לכמה אורך רוח אנו זקוקים, וכי המילה סבלנות היא מילה מאוד משמעותית וחשובה במילון הארצישראלי.

קיבלנו סל קליטה שכלל כמה מצרכי מזון לימים הראשונים. בעיקר, אני זוכר את הלחם השחור. בצריף היו שלושה חדרים: סלון ושני חדרי שינה. מטבח וגם שירותים. יש לציין שאלה לא היו בחוץ, כפי שהיו ברבים מהבתים באותה תקופה.

אכלנו דבר מה מתוך מוצרי המזון שקיבלנו. למי היה תיאבון בכלל. היינו עייפים ואי אפשר לומר שמרוצים. במהרה נשכבנו על המיטות שהיו שם ושקענו בשינה. לא בטוח שאמא ישנה היטב בלילה הראשון בארץ,

אבל אנחנו היינו עייפים, מבולבלים. עצבות התגנבה לליבנו.

אולי אבא ניסה לנחם את אמא, זאת אני יודע.

בבוקר התעוררנו עם הזריחה. יום ראשון בישראל, השמש שלחה את קרניה, אולי היה זה יום סגרירי אני זוכר. הייתה זאת עונת החורף.

אור היום גרם לי להיות יותר אופטימי. מתחתי את איברי ויצאתי החוצה. מסביב עמדו צריפים בדיוק כמו שלנו.

ברוך בואכם לעכו, למעברת נפוליאון, כך

ויליאם ואני בגבעת נפוליון

בישרו לנו השכנים, שמיד ניחמו אותנו שלגור במעברה זה לא הכי נחמד, אבל אנחנו נתרגל. האם הייתה לנו ברירה? "גם לנו היה קשה, אבל התגברנו", ניסו לעודד אותנו. כנאמר, צרת רבים חצי נחמה. מסביב לצריף הייתה פיסת קרקע, ומיד עלו בראשי רעיונות שונים, כגון: מה ראוי לשתול שם: פרחים, ירקות? אנחנו עירוניים היינו ואף פעם לא הייתה לנו חלקת אדמה. הסביבה הכפרית של המקום דווקא מצאה חן בעיניי. לא כן אמא, שגם אור היום, והמראה מסביב לא גרמו לה להתאושש ולצאת מתוך מצב הרוח הדיכאוני. התחלנו בחיי היום יום. אין ברירה, חייבים להמשיך לחיות. הילדים מחכים לטיפול, צריך לדאוג לפרנסה ולכל היתר.

אמא, רחל מארק

אמא לקחה את מאיר, אחי הקטן, שהיה אז בן שלוש, בידו ולוותה אותו אל גן הילדים. הילד מצא את עצמו בארץ זרה, חדשה, בחברת ילדים זרים, ללא ידיעת השפה העברית, והנה אמא עומדת להפקיר אותו לגורלו במקום הזה, להשאיר אותו להתמודד לבדו, והיא הולכת לדרכה. אז לא חשבתי על כך, הרי הייתי בן 14 וחצי בלבד וראשי היה נתון לענייני, אבל אני משער שלא היה זה קל כלל וכלל. כנראה שלא בקלות הניח גיגי (מאיר) לאמא ללכת, והיא עצמה לא בקלות נפרדה ממנו. יתכן שעוד נותר בגן בוכה נתון לרחמיה של הגננת.

את אלי לוותה אמא ביומו הראשון אל בית הספר היסודי. הם נכנסו בשער כשאלי אוחז היטב בידה. החשש מפני הצפוי לו היה רב. הוא לא ידע מילה בעברית, והמקום היה זר לחלוטין. איך יקבלו את פניו של הילד

העולה החדש? האם יושיטו לו יד? יקבלו אותו בזרועות פתוחות, במאור פנים? היה זה בית ספר שקלט הרבה ילדים עולים חדשים, אבל כל ילד הוא עולם יחיד ומיוחד, אין דומה אחד למשנהו, ממש כמו המבוגרים. האחד קיבל ביתר קלות את המכשולים והשני התקשה יותר להתמודד.

חופים

מילים: נתן יונתן
לחן: נחצ'ה היימן

חופים הם לפעמים געגועים לנחל.
ראיתי פעם חוף
שנחל עזבו
עם לב שבור של חול ואבן.
והאדם, והאדם הוא לפעמים גם כן
יכול להישאר נטוש ובלי כוחות
ממש כמו חוף.
גם הצדפים
כמו חופים, כמו הרוח,
גם הצדפים הם לפעמים געגועים
לבית שתמיד אהבנו,
אשר היה ורק הים
שר לבדו שם את שיריו.
כך בין צדפי ליבו של האדם שרים
לו נעוריו.

אמא התאוששה מההלם הראשוני.
הצורך להמשיך ולתפקד כאם
וכעקרת בית וכורח המציאות,
הביאו אותה לידי כך שתתחיל
להסתגל ולהשתלב במציאות
הישראלית.

"אדוני במה עסקת לפרנסתך
בתוניס?" נשאל אבא על ידי
הפקיד כדי להתאים לו תעסוקה
אפשרית.

"אני סוחר, כך הייתי מאז ומתמיד",
ענה ללא היסוס.

"האם תרצה לפתוח מכולת
בשכונה?"

ימים אחדים הרהר אבא בדבר,
התלבט, שוחח עם אמא. ההצעה
לא משכה את ליבו, מצד שני
עליו לפרנס את משפחתו, ולא
בטוח שיקבל הצעה אחרת בתחום
המסחר שתהיה מתאימה יותר
ליכולותיו. לבסוף חזר והודיע
שלא יוכל להיות חנווני.

הדבר היחידי שנותר היה עבודות
יזומות או כפי שכונו "עבודות דחק".

כשהגענו ללשכת העבודה לא הבנו לראשונה את פשר התורים,

נחמה

מילים: רחל שפירא לחן: נורית הירש

ולכאורה עסקנו בשלנו,
רק בשלנו
בלי לבקש גדולות ונצורות.
שלוה מופרת,
וכבר אחרת,
ואין טעם לכסות,
כי בפתח נכנסות -
התמורות.

מי שצמא לכל מחווה של חסד,
אוזנו תופסת -
איך הקריאות חוצות את הרחוב.
שואל עדיין,
שואל מאין,
כן, מאין כוחות לשאוב.

זה בזו נביט,
ונתמה שנית,
אם ראינו נכונה.
לפעמים אני,
לפעמים אתה,
כה זקוקים לנחמה.
(...)

הצעקות, ההתמרמרות והקריאות
הכעוסות של הנוכחים. הממשלה
הציעה עבודה יזומה כמו: נטיעת
עצים, סלילת כבישים, עבודות
בניין ועוד, כדי לאפשר לעולים
להתפרנס, אם כי בדוחק, על מנת
שלא יעבירו את זמנם בבטלה.

אבא, כזכור, היה נכה ולא יכול היה
לעבוד בעבודות פיזיות, אבל זה
מה שעשה למרות הכול. ראיתי
את פניו, כשחזר מהעבודה הקשה.
עייפותו הייתה רבה, פניו הביעו
כאב. לא הבחנתי בהם בשמחת
חיים. זו כבר נלקחה ממנו. קומתו
נראתה שחוחה יותר, ולא רק עקב
העבודה הפיזית הקשה שלא היה
מורגל בה. הוא היה מכונס בתוך
עצמו, עטוף בשתיקתו, נושא
את צערו ואת השבר הנורא ואין
מנחם. העתיד לא נשא תקווה
לשיפור.

היה יושב ובוהה, לאט היו עיניו
נעצמות. לא ידענו את המתחולל
בו, הוא לא הרבה לשתף אותנו
במחשבותיו ותחושותיו. כך היה
גם קודם לכן, עוד בתונים. אולי
נשאו אותו מחשבותיו אל החיים
שם, נזכר בחנויות שלו, בחייו
הטובים, אולי חש חרטה על שלא
הקשיב להפצרות אחיו להישאר
בצרפת. אבל עכשיו גאוותו וכבודו

מנעו ממנו לבקש את עזרתם. אמא הייתה עסוקה ברגשותיה, שתיקותיה היו רועמות. אולי לה אמר דבר מה, ואנחנו היינו ילדים...

מה יכולנו להוסיף?

לא הרביתי לשוחח איתו, אך כיום כשאני מפנה מבטי לאחור, אני מרבה להרהר על אבי שעולמו התנפץ לרסיסים. את חיי הנוחות שהיו לו בתוניס, רמת החיים הטובה והפרנסה שהייתה מצויה, המיר בעבודה קשה לא מתאימה, לא מספקת ולא מתגמלת.

הוא לא היה מסוגל לפרנס את משפחתו כראוי. מאדם בטוח בעצמו וגאה הפך לאדם עצוב ושתקן, חסר חיות. כל קמט שנוסף לו וכל שיערה לבנה ביטאו את צערם. גם העובדה שאמא נאלצה לצאת לעבוד, בעבודה קשה ופשוטה, כדי לעזור בפרנסה, לא הוסיפה לגאוותו ולבריאיותו. היא הייתה חסרת מקצוע ומצאה עבודה כמנקה בבית החולים לחולי נפש בעכו. גם אני נאלצתי לעבוד. לא המשכתי ללמוד בארץ, דבר שהוסיף לצערם. אדם אציל נפש זה אסר עלינו להתלונן ולהשמיע מילת ביקורת. חלילה, שלא נהיה כמו אותם המתלוננים והכועסים האחרים.

די היה בכל זה, ויותר מכך לא הייתי צריך כדי להבין, שעליי להגיע להחלטה, ביני לבין עצמי, לקחת אחריות ולשאת גם אני בעול פרנסת המשפחה. חשתי מחויב לכך, למרות שלא התבקשתי. ידעתי שלהוריי היה חשוב שאמשיך בלימודיי, אך לא יכולתי לשבת על ספסל הלימודים בידיעה שמלבד ההורים יש עוד שני ילדים קטנים התלויים בהם, וכולם זקוקים לדברים הבסיסיים ביותר - אוכל וביגוד. בלב כבד הם אפשרו לי לקחת את ההחלטה בידי לגבי עתידי. הבינו שאין ברירה, אינם יכולים לכפות עליי ללמוד, ואינם יכולים למנוע ממני לסייע להם בפרנסת המשפחה.

התהפכו סדרי עולם - האב היה זקוק לבן שיפרנס אותו, במקום שאלמד, אסיים את השכלתי כראוי וארכוש מקצוע.

את כאביו וייסוריו נשא אבא בליבו. אני חשתי בהם. צר היה לי על אמי ואבי שעולמם חרב.

אחי הבכור, ויקטור, הגיע לארץ לאחר שסיים את לימודיו בתוניס ובידו הייתה תעודת בגרות. לא היה ברור לו מה יעשה בה. חיפש את דרכו ועתידו בארץ החדשה, וארך זמן רב, עד שמצא את מקומו.

כך נותרתי אני, צעיר וחזק. יכולתי לעבוד למרות גילי הצעיר, כמעט בכל מה שיזדמן לי.

בלשכת העבודה העיף הפקיד מבט בתעודה שבידי, שם הייתה כתובה שנת לידתי, ודי היה בכך שיסרב להפנות אותי לעבודה כלשהי. "עדיין אינך בן שש עשרה אינך יכול לעבוד", אמר לי. לא נותרה לי ברירה אלא לחפש את דרכי, לפלס לי אותה לבדי. איש לא יכול היה לסייע לי מלבדי. משחר נעוריי, עוד כילד, הייתי שורד. תכונה שתסייע לי מאוד בהמשך חיי בארץ.

המורה מזוז, ייזכר לטובה, כבר אמר לי עוד בבית הספר בתוניס, שאיני יודע כלום בעברית ואם ברצוני להגיע לישראל עליי ללמוד את השפה. כאן בארץ עוד יעבור פרק זמן עד שאצליח לקלוט ואדע היטב עברית. בינתיים היה עליי להסתדר בשפה הצרפתית.

עכו בשנות ה-50 וה-60 במאה הקודמת

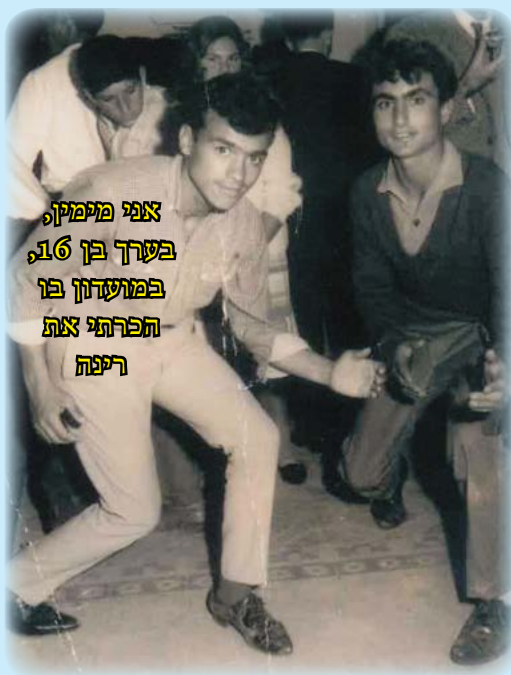
כמקובל באותה תקופה הוקצו בתי הפליטים לחיילים משוחררים ולעולים חדשים והוקמה בה מעברה גדולה בדרום העיר לרגלי תל עכו ("הר נפוליאון") - מעברת "גבעת נפוליאון". על תושבי העיר הערבים הוטל ממשל צבאי. במהלך שנות ה-50 וה-60 נבנו בעכו העתיקה שיכונים שנועדו לאכלס עולים חדשים ואת מפוני המעברה. בשנות ה-60 וה-70 עזבו רוב היהודים את בתי הרכוש הנטוש ועברו להתגורר בשכונות שהוקמו בצפון העיר.

מתוך: ויקיפדיה

7

עלילותיי בקיבוץ ובערים הגדולות

אני מימין,
בערך בן 16,
במועדון בו
הפכתי את
רינת

קשים מזונותיו של האדם כקריעת ים סוף

פסחים קיח, עח

גבעת ברנר

מהסוכנות הציעו להוריי לשלוח אותי לקיבוץ. "שם יוכל הנער ללמוד עברית ותחומים נוספים. יהיה עליו לעבוד כמה שעות ביום בנוסף ללימודים".

אולי בקיבוץ אוכל להתקדם בהשכלתי ויהיה לי טוב יותר מאשר במעברת נפוליאון?

"כדאי לך ללכת לקיבוץ", אבי נתן את הסכמתו. התלהבתי. הרעיון שאחיה בקיבוץ נראה לי הדבר הטוב ביותר שאוכל לעשות באותה תקופה. הייתי גם סקרן להיווכח בצורת החיים המיוחדת הזאת ולהתנסות בה. אבא הבין שאין ברירה טובה יותר. אולי כך אוכל להתקדם ולהשלים את חוק לימודי.

הגעתי לקיבוץ גבעת ברנר הנמצא בסמוך לעיר רחובות. אכן, בהתחלה הכול נראה מוזר וזר - ארוחות משותפות בחדר האוכל, החברים החדשים שאיתם היה עליי לחיות, הלינה המשותפת של הילדים בבתי הילדים. היינו משכימים מוקדם, טרם שחר עלה, ויוצאים לעבודה.

את העבודה בשדות התחילו עוד לפני זריחת השמש, וסיימו בשעה מוקדמת לפני עליית הטמפרטורה בקיץ. מחמת החום אי אפשר היה לעמוד בשמש הקופחת זמן רב. שעות הבוקר המוקדמות היו נוחות יותר לעבודה. היה עלינו לקטוף את הפרי, לעתים כשאנו עומדים על סולמות וסל גדול תלוי לנו על כתפנו. לעתים, להתכופף ולהרים את הפרי מן האדמה, לסחוב את הדליים הכבדים אל העגלה הגדולה שעמדה במרכז. לעתים, לעשב את העשבים והיבליית עד שידינו האדימו ומלאו שלפוחיות. משעות הבוקר ועד שתיים בצהריים עבדנו, ובתום העבודה, כשאנו עייפים מן העמל, צרובים מן השמש, התחלנו ללמוד. הלימודים נמשכו זמן מועט, אולי שעתיים ביום.

חשנו, שלמרות ערכי הקיבוץ הדוגלים בשוויון, חברי הקיבוץ לא התייחסו אלינו כאל שווים. בהחלט הרגשתי שיש שם ניצול.

באחת מארוחות הצהריים, בשעה שהסבתי אל השולחן וצלחת האוכל על המגש, הביט בי אחד החברים שישב בסמוך אליי, בחן את צלחתי, "זה לא יותר מדי אוכל בשבילך, בחור?"

ללא בושא אמר את מה שחשב. זאת לא הייתה פעם ראשונה שחברים

הסתכלו לנו בצלחת. זה היה הקש ששבר את גב הגמל. קמתי ממקומי לקחתי את מעט החפצים שלי וירדתי אל הכביש. גאוותי הפגועה וכבודי המושפל דחפו אותי לעשות מעשה. בטרמפים הגעתי הביתה לשכונה בעכו, לבית ההורים. פרוטה לא הייתה בכיסי.

כך סיימתי את פרשת הקיבוץ וכעת נותר לי לחפש עבודה. ההורים קיבלו את פני בשמחה, מהולה בצער על כי רעיון החיים בקיבוץ נכשל. עוד תקווה נוספת שזה יהיה מקום בו אצליח, נרמסה תחת אטימותם של חלק מחברי הקיבוץ.

אם אשב בבית איש לא ידפוק על הדלת ויציע לי עבודה. כיתתי רגליי למקומות בהם אוכל למצוא עבודה מתאימה לנער צעיר, ללא כל ידע והכשרה מקצועית.

התקבלתי לעבודה בבניית תחנת דלק פז מול מכון דוד. "תתחיל להוציא מסמרים". היה ברור שאוכל לעבוד רק בעבודות לא מקצועיות או בסלנג: "עבודות שחורות".

כך התחלתי לעבוד בארצי החדשה. לא נשאלתי דבר. מי אני, מניין צצתי, אפילו לא על גילי.

היה זה חודש ינואר, בסופו אמור הייתי לקבל את שכרי.

"בן כמה אתה?" נזכרו לשאול אותי.

"בן חמש עשרה".

"לצערנו לא נוכל להמשיך להעסיק אותך, אתה צעיר מדי, למטה מגיל שש עשרה".

נראיתי מבוגר, אך לא יכולתי לשקר. פשוט מגיל שש עשרה על כל נער ונערה לשאת תעודת זהות, וכזאת לא הייתה ברשותי.

פניתי לקבלן בניין במקום אחר. אף שם פטרו אותי במילים, "אתה צעיר מדי".

הגעתי לבית המלאכה של יוליוס במפרץ חיפה, שם היו מפתלים את הברזל שהיה מיועד לבנייה.

"אני בן חמש עשרה", הודעתי ליוליוס תוך כדי "ראיון" העבודה, כשהצגתי את מועמדותי, אבל אני מוכן לעבוד בכל עבודה קלה או קשה".

יוליוס, למזלי, לא שאל יותר מדי, ומיד קיבל אותי לעבודה. הוא אפילו

לא הודיע לי שהתקבלתי, בפשטות אמר לי להתחיל לעבוד והדריך אותי בעבודתי.

כך התחלתי בדרך שתוביל אותי במהרה לעבודה בתל אביב ולהכנסה טובה למדי.

"אני רואה שאתה עובד היטב ואפשר לסמוך עליך. אשלח אותך לתל אביב, שם תוכל לעבוד ולהרוויח יותר. אתה יודע, במקום שבכל פעם שמגיעה משאית אטריח את פועלי הבניין, ובכך הם צריכים להפסיק את רצף עבודתם, תוריד אתה את כל הברזל. האם תוכל לעשות זאת?" "בוודאי", אמרתי ללא היסוס.

אני הייתי מוכן לנסוע ולהגיע לכל מקום בו אקבל שכר טוב. משאיות שיצאו ממפעלו של יוליוס, הגיעו עמוסות לאתרי הבנייה אליהן נשלחו. את הברזלים, בהן היו עמוסות, היה צורך לפרוק. גררתי ברזלי בניין במשקל רב מהמשאית. את מלוא כוחי אזרתי כדי להוריד קבוצות ברזלים, מלופפות בחוטי ברזל, אחת אחר רעותה.

חבילה אחר חבילה של ברזלים כבדים הורדתי. תחילה הייתי מוריד את ראשה של החבילה, מטה אותה כלפי מטה והיא הייתה גולשת מן המשאית ברעש רב. כך עוד חבילה ועוד אחת ולאחר מספר שעות חלק מהברזלים היו מונחים בערמה, קבוצה על גבי קבוצה מעבר למשאית. הידיעה כי ארווייח סכום נאה דרבנה אותי. לעתים עצרתי כדי לנוח לרגע ולנגב את אגלי הזיעה שעל פניי ומיד המשכתי.

לקראת סופו של יום עבודה רוקנתי את המשאית. התבוננתי כלא מאמין, במו ידיי פרקתי כשלושים טון ברזל. ידיי כאבו, גבי סבל אף הוא, זיעה נטפה ממני, אבל הייתי נער חזק והרווחתי הרבה כסף - שבע לירות לכל טון ברזל מפותל, ועוד לירה אחת לכל טון נוסף של פירוק מהמשאית, וגם לירה אחת תוספת עבור כלכלה. הקבלן מימן גם את שהותי במלון "מרכז" בתל אביב.

לא היה זה דבר של מה בכך, אלא הרבה כסף באותם ימים. לפתע התמלא הארנק. קיימתי את עצמי בתל אביב, וגם יכולתי למסור לידי אבא כסף לקיום המשפחה. חשתי גאוה, לרגע לא חשבתי שרע לי או שאני מסכן, חלילה.

התחלתי להכיר את העיר הגדולה, לשוטט ברחובותיה ובסמטאותיה.

הבטתי בחלונות הראווה, הצצתי בחנויות, והבנתי שעליי ללמוד את השפה העברית היטב. משהחלטתי, גם למדתי, וכעבור זמן מה כבר דיברתי, קראתי וכתבתי כראוי. אילו ידע מורי, מזוז, היה וודאי מתגאה בי. את התרגום לסרטים בהם צפיתי בבתי הקולנוע, היה עליי לקרוא בעברית. אם היה זה סרט ישראלי הכרחתי את עצמי להבין את הנאמר. ואם היה זה סרט דובר צרפתית עקבתי אחר התרגום לעברית. גזרתי על עצמי שלא לדבר צרפתית.

הסתגלתי לעובדה שאני בודד בעיר הגדולה. הייתי בן שש עשרה. השלמתי עם העובדה שאינני גר עוד בבית הוריי, כדוגמת נערים אחרים. הם נאלצו להשלים עם העובדה שאינני איתם במשך השבוע, ורק מעת לעת אני מגיע לעכו.

את בדידותי ניסיתי להפיג בהליכה ברחובות העיר. יש ונעצרתי ליד אחד מבתי הקולנוע בעיר, קורא את המודעה המכריזה על שם הסרט, ומחליט לקנות כרטיס ולהיכנס, מתרווח על המושב, שהיה באותם ימים עשוי עץ, ולא נוח כמושבים בבתי הקולנוע בימינו. לא הייתי בררן בסוגי הסרטים, ראיתי הכול. סרטי המערב הפרוע, סרטי טרזן, שאת עלילותיו זכרתי עוד מהחבורות שקראתי בתוניס, סרטים טורקים והודים מלאי דרמות סוחטי דמעות. לא אפשרתי לרגש הבדידות להשתלט עליי. דחיתי את תחושת הרחמים העצמיים, לזה לא הייתי מוכן.

על פי רוב הייתי עייף לאחר יום העבודה, משתרע לי על מיטתי בחדרי בבית המלון "המרכז" בו התאכסנתי. לא היה זה מלון מפואר בן חמישה כוכבים, איני יודע אם היה לו אפילו כוכב אחד. המלון שכן בסביבה עלובה ומוזנחת, עזובה הייתה מסביב.

פקיד המלון בחן בחשדנות את האורחים, שהיו נכנסים עם בנות זוג התלויות להם על זרועותיהם או לצדם. למרות עליבותו של המקום עדיין נותר בו כבוד, ובעלי המקום הבהירו שאין זה בית בושת.

איזו שמחה מלאה את ליבי כשאמא הגיעה באחת הפעמים להתארח בחדרי. היה עלינו לקבל את פניו של דוד מוריס בשדה התעופה, כאשר הגיע לביקור בארץ.

בחוסר אמון הביט בי הפקיד כשהצגתי את האשה הצעירה שלצדי, כאמי. היא נראתה צעירה מכפי גילה ומטופחת, ואני נראיתי מבוגר מנער בן

שש עשרה.

"אתה לא מספר לי את האמת, בחור", הגיב הפקיד בחוסר אמון מוחלט לדבריי. מבטיו סקרו אותי ואת אמא כאומר, לך תספר את שקריך במקום אחר.

לבסוף הגיע לעזרתנו מישהו אחר מבין בעלי התפקידים במקום, השתכנע שאני דובר אמת, וחדרי נפתח בפני אמא.

למרבה המזל, בבית הוריי, עד שהגעתי לארץ, קיבלתי חינוך ובסיס טוב לחיים. זה אשר סייע לי להסתדר לבדי, להחזיק מעמד בבדידות ובעבודות הקשות אותן עבדתי.

לא סטייתי לדרכים, חלילה, של עבריינות ופשע. לא אבדו דרכיי בעיר שהייתה גם אז זרה ומנוכרת, ללא קרוב וגואל. לא התגלגלתי למחוזות נידחים בשולי החברה, ולא חברתי לטיפוסים מפוקפקים.

9

חייל –

מבירא עמיקתא
לאיגרא רמא

כל חייל חייב לראות את עצמו במצבים מסויימים
כאילו בו תלוי גורל המערכה

דוד בן גוריון

ישבתי על הכיסא ומולי על השולחן הייתה מונחת חוברת ובה שאלות שונות. הייתי אמור לסמן את התשובות הנכונות בחוברת הכתובה בעברית, שפה שעדיין לא שלטתי בה היטב, אף בהיותי כבן שבע עשרה. התבוננתי בדפים, דפדפתי בהם, כאילו נכתבו בשפה הסינית. לא הבנתי מה רוצים ממני.

מכיוון שראיתי שאיני מסוגל לענות על השאלות, מסרתי את החוברת בחזרה לידיה של החיילת - ריקה כפי שנמסרה לי. לא ייחסתי חשיבות לאותה בחינה, שמסתבר שהייתה בחינה פסיכומטרית, לקביעת היכולות לקראת השיבוץ בצבא.

איש לא חשב באותם ימים שיש אנשים צעירים, שהגיעו כעולים חדשים, ופשוט אינם מבינים את הכתוב במבחן הזה. מאז למדו בצבא להתאים את המבחן לאנשים דוברי שפות אחרות, אך כאמור לא כן היה בזמני. ביקשתי להקדים את השירות הצבאי. השתוקקתי כבר להיות חייל, לשרת את המולדת ולא כקלישאה בנאלית, אלא באמת ובתמים. מכיוון, שכזכור, עסקתי בעבודות בניין, הרגשתי מוכן ובוגר מספיק לשירות צבאי. "היכן תרצה לשרת"? נשאלתי בבקו"ם.

אני, רק מילה אחת הייתה בפי - "גולני". כך אמרו לי יודעי דבר מבעוד מועד. "לא כדאי לך צנחנים או סיירת. כעולה חדש הכי מתאים לך, גולני". עדיין לא מלאו לי שמונה עשרה, ולא עלה על דעתי שלא להיות חייל קרבי, כדברי הסיסמה "קרבי זה הכי אחי".

מאז ומתמיד אהבתי לשיר, וקולי הערב והנעים הזכיר לרבים את קולו של הזמר הצרפתי שרל אזנבור. גם בבקו"ם (בסיס קליטה ומיון), במשך ימי שהותי, נתתי קולי בשיר, כשהחבר'ה שהיו איתי באוהל מאזינים לי. "רפי, כדאי לך ללכת למבחנים ללהקה צבאית, יש לך קול נהדר". "תראו חבר'ה, אני לא באתי לארץ ולצבא כדי לשיר, אני ממש לא הולך להיות זמר בצבא. חוץ מזה אני לא רואה את עצמי עולה על במה ושר לקהל".

"אתה תהיה נהג", נאמר לי על ידי קצין המיון. "עליך להגיע לבה"ד 6". הרגשתי שהשמים נפלו עליי. הייתי בהלם. ביקשתי להיות קרבי, מה פתאום נהג. זה מה שאעשה בשירות הצבאי? לא בא בחשבון. כל כולי התנגדתי, הייתי שבור.

כל התלהבותי לשרת בצבא, וחלומותיי על שירות כחייל קרבי, התורם לצה"ל, כפי שראיתי בעיני רוחי עוד בתונים - כשנודע לי שיש לנו מדינה וצבא - נגוז. הרגשתי שאני נופל למעמקים.

לא יכולתי להשלים עם הגזירה הזאת. פשוט קמתי, נשאתי את רגליי וברחתי. עשיתי נפקדות. כשנשפטתי, הסברתי את מניעי לבריחה. יאמר לזכותו של הקצין ששפט אותי, שהוא הבין לליבי וגזר עליי שלושים ימי מחבוש על תנאי. לא הגעתי לכלא בנסיבות ההן, אך אין זאת אומרת שלא הגעתי לכלא בכלל במשך שירותי. לצערי, נכלאתי ולא פעם אחת.

היה עליי לגייס את כל תעצומות נפשי, על מנת להתחיל לתפקד כחייל טוב. שינסתי את מותני, זכרתי את החינוך בבית אבא, שיש לקבל את מה שאי אפשר לשנות, ולהשלים עם מה שנגזר עליי, להיות מאופק, לא להתלונן ולעשות את המיטב שיש ביכולתי, גם אם אין התפקיד מוצא חן בעיניי.

צריך נהגים בצבא, וגם כך אני יכול לתרום, חיזקתי את עצמי. דיברתי אל עצמי: "רפי תתאושש", כמו שאומרים, "תתאפס על עצמך ותתחיל לזרום".

ואכן, לא רק שעשיתי את כל המשימות בטירונות ברצינות רבה, אלא גם הוספתי מעל ומעבר. עודדתי אחרים, סייעתי להם, סחבתי מה שצריך, כמה שצריך ויותר, נתתי את כל כולי. לא תאמינו הפכתי להיות... חניך מצטיין. הרבה מחמאות ושבחים קיבלתי מהמפקדים. בסיום הטירונות זכיתי בדרגת רב"ט, לא פחות ולא יותר, דבר באמת נדיר.

הגעתי לפיקוד צפון. פגשתי קצין רכב בשם תדמור. בחן אותי הקצין, שלח מבט אל דרגותיי, "מה זה בחור, אתה כבר בדרגת רב"ט?"

חייכתי, הייתי גאה בעצמי. סגנו של אותו קצין היה גם כן בדרגת רב"ט, הוא לא היה מאושר שהגיע חייל המשתווה לו בדרגה. אותו רב"ט, אשר, קיבוצניק מאושה, ראה בי מתחרה והחליט שלא לתת לי להתבלט ולהצליח.

"אתה נשאר שבת". את המשפט הזה שמעתי מפיו לעתים קרובות.

"מדוע, מה עשיתי, למה אני לא יוצא הביתה?"

לא הייתה תשובה הגיונית בפיו. "למה? ככה, כי אני החלטתי". גם היה פוגע בי בדרכים אחרות למען אדע מי כאן הבוס הקובע. בקיצור עשה

ככל יכולתו כדי "לשבור" אותי.

מצוקה ויוזמה

הייתי עסוק באכילת "מצופה" (וופל מצופה שוקולד, שנמכר בקנטינה שנקראה שק"ם) עוד אחד ועוד אחד. בחילה השתלטה עליי, אך המשכתי לבלוע במהירות, בקושי לועס. לאחר המצופה ה-15 הסתיימה התחרות לקול קריאות הניצחון ומחאות הכפים של החיילים. במשך חצי שעה היה עליי לאכול וופלים. התחרות הוגבלה בזמן.

לקחתי בקבוק טמפו (משקה תוסס). הנוזל הקר שטף את גרוני, ואני פניתי לאחת הפינות והקאתי במשך כמה דקות. אך בתחרות של אכילת המצופים ניצחתי. היה ידוע שאני אוהב לאכול ומזלי שיחק לי. זאת הייתה דרכי להרוויח כמה לירות.

ידוע שחיילים בסדיר מקבלים פרוטות, ואני הייתי זקוק לכסף. לבקש מההורים כלל לא עלה במחשבתי. הם היו זקוקים שאני אתן להם. תחרויות כאלה זימנו לי הזדמנויות לשלשל כמה לירות לכיס.

"הי רפי, רוצה לשמור הלילה במקומי, בתורנות שלי?" הציע לי אחד החיילים.

"בסדר, אשמור במקומך".

גם זאת הייתה דרך להוסיף לירות בודדות לכיס. הייתי "קונה" שמירות. כך עמדתי על משמרתי, לפעמים שעות רבות, מסיים את שלי וממשיך לתורנות השמירה של הבא אחריי. היו פעמים ששמרתי בלילות בהם הייתי חופשי משמירה.

הייתי חנוק מבחינה כלכלית. איזו ברירה נותרה לי? "קניתי" גם תורנויות אחרות של חבריי ליחידה, אלה שלא אהבו לקיימן, ויכלו לשלם לי עבורן, אם זה במטבח או בכל מקום אחר.

ישבתי במסעדה יוקרתית עם אחד החיילים היותר נחמדים, בחור חביב, טוב לב ונדיב, ששירת יחד איתי. הבחור, בנוסף להיותו נחמד, בא מבית אמיד. לרשותו עמדה מכונית מדגם קדילק. באותם ימים רק עשירים מאוד יכלו להרשות לעצמם רכב מסוג זה. אותו בחור, שלצערי איני זוכר את שמו, היה מזמין אותי לאכול מחוץ לבסיס, ולפעמים גם במסעדות יוקרה, עליהן יכולתי רק לחלום באותם ימים. בכלל, הוא דאג לי ולקח

אותי תחת חסותו. היו גם אנשים טובים באמצע הדרך שאיתם אפשר לצעוד - כדברי השיר הידוע.

אותו ידיד, הוא זה שהביא לידיעתי את תחרות הוופלים. "רפי, יש פה תחרות, לא מאמינים שאתה יכול לאכול כל כך הרבה".
לא שמרתי על קשר עם אותו חבר לאחר שנפרדו דרכינו.

תעצור בצד

שוטר צבאי שעמד בצד הדרך בה נהגתי אותת לי לעצור.
"חייל, לא ציית לתמרור עצור", אמר לי בקול יבש.
"לא נכון. איך אתה קובע את זה?" התקוממתי.
לא עזר דבר, הגעתי למשפט על עבירת תנועה.
קיוויתי שאוכל לשכנע את השופט שהייתה כאן טעות.
אז קיוויתי.

ישבתי בכלא 21 יום כאחרון
העבריינים. חייל בכלא אינו
נחשב ואין לו כל מעמד. היו
אלה ימים קשים. הרגשתי
שעולמי חרב עלי.

האם הייתה זו הפעם האחת
והיחידה שישבתי בכלא?
הלוואי.

"חייל, נסעת עשרה קילומטר
מעבר למהירות המותרת".
שוב "תפס" אותי שוטר צבאי
באזור בת גלים בחיפה.
על כך "שילמתי" בישיבה של
עשרה ימים בכלא.

פעם עליתי מעט על פס לבן

בנסיעה ושוב "זכיתי" לבקר "בפנסיון" - בית הכלא. השופט כבר הכיר
אותי וגם המפקדים בכלא - הייתי שם תושב ותיק.

לאורך הים

מילים ולחן: איילה אשורב

תגיד לי איך לעצור את הדמעות,
תגיד לי איפה יש עולם אחר לחיות,
תגיד לי למה אין אמת, רק הזיות.
אז למה לנסות ולהמשיך עכשיו לבכות?
לאורך הים
אין גלים יש עולם,
שנשבר לרסיסים על המזח.
תגיד לי איך לעצור את הדמעות,
תגיד לי איפה יש עולם אחר לחיות,
כשאנשים רצים אל תופת כמו אליים...

ארבע פעמים ישבתי. כאילו חיפשו אותי, ומישהו החליט שאעביר שם את השירות הצבאי.

יותר לא הייתי מוכן לסבל הזה. התסכול הניע אותי לגשת לפסיכיאטר. "אני רוצה שפסיכיאטר יראה אותי", דרשתי בכעס.

"אם אתה לא לוקח ממני את רישיון הנהיגה, אני יוצא מכאן ועושה תאונה קטלנית. זה יהיה על אחריותך. אני לא מוכן יותר לבלות בכלא, אני לא עברייין, לא רוצח ולא גנב. סתם יש לי מזל ביש", טענתי ואיימתי על הפסיכיאטר הנדהם.

מיהרו לקחת ממני את הרישיון ולפטור אותי מתפקיד הנהג. אלא שמסתבר שאין למצוא נהגים על כל צעד ושעל, הם לא מתגלגלים בראש חוצות בצבא, ולא מצאו לי נהג מחליף שיבוא במקומי. התחננו וביקשו שאחזור לנהוג, ואני בשלי - "לא עולה יותר על רכב בצבא".

העבירו אותי לבסיס מנסורה, ושם הסתובבתי כל היום בחוסר מעש. לא היה לי קל, אינני מורגל בבטלה, ולא כך חשבתי שיתגלגלו העניינים בצבא.

רס"ר אחד במקום, בשם אלתר, "יקה" שעלה מגרמניה, הציע לי לנהוג רק פעמיים בשבוע לצריפין, להעביר ציוד ובשאר הימים להיות משוחרר. "תיסע לאט", דיבר אל ליבי בנימה רכה. גם לי נמאס מצורת החיים בה הייתי שרוי במשך כחצי שנה, ונענית לו.

נסעתי בכביש במלוא תשומת הלב ובאיטיות. לפתע... מי עוקף אותי? שערתם נכון, שוטר צבאי. טען כנגדי שנסעתי מהר... ריבוננו של עולם האם כל השוטרים הצבאיים בצבא התאגדו נגדי? לא האמנתי שזה שוב קורה לי.

השופט גם הוא לא האמין ששוב הגעתי אליו, ואיים עליי שיכלא אותי ל-60 יום.

בינתיים פרצה מלחמת ששת הימים, האריכו לי עוד בחודשיים את השירות עקב המלחמה, כפי שנעשה לגבי כל החיילים ששירתו באותה תקופה.

באחת מהנסיעות שלי תוך כדי המלחמה, חזרתי במשאית לאחר מילוי משימה שהוטלה עליי. נסעתי ממגידו לכיוון מנסורה, כמובן בכביש

הישן והצר.

ממרחק הבחנתי בשיירה של מובילים עמוסים בטנקים. מיד עצרתי בצד וירדתי לשולי הכביש ככל שיכולתי, כדי שהמובילים יעברו בבטחה. עבר מוביל אחד ועוד אחד וגם השלישי חלף ונותר הרביעי. זה האחרון נסע לכיווני, ממש ישר אליי... עוד שניה והוא מתנגש בי חזיתית. באותה שנייה התגלגלו גלגלי המוח שלי במהירות רצחנית - מה עליי לעשות? החזקתי בחוזקה בהגה עד שאצבעותיי הלבינו וליבי פעם בחוזקה. חששתי שהוא עומד לצאת ממקומו. גם רגליי היו מתוחות בחוזקה. לא היה לי שום פתח מילוט, לא ימינה ולא שמאלה. נותר לי רק לקרוא "שמע ישראל". ראיתי את המוות מולי ממש. החייל שישב לידי כמעט איבד את הכרתו מרוב חרדה, לא יכול היה להוציא מילה מפיו. בחצי השנייה האחרונה התעשת נהג הרכב שממול, יתכן ונרדם ולפתע התעורר, לקח במהירות את ההגה ימינה וכך ניצלנו. נמנעה תאונה קטלנית. אבל פטור בלא כלום אי אפשר, דלתו עקרה את הארגז שלי וגררה אותו למרחק של כ-50 מטר. יצאנו בשלום וזמן רב לא יכולתי להירגע. כנראה שמישהו שם בשמים בכל זאת שמר עליי ולא רצה במותי.

סוף סוף, בדצמבר 1967 השתחררתי. למרבה הצער כך נראה שירותי הסדיר בצבא.

באנו למילואים, חשבנו לעשות חיים ...

אבל, כידוע, במדינת ישראל יש גם שירות מילואים, וכאן הזדמנו לי חוויות שונות לגמרי.

עליך להתייצב לשירות מילואים, היה כתוב בצו שהגיע אלי, חודשיים לפני הנישואים שלנו.

מצאתי את עצמי מול קנטרה בסיני, מצורף לסיירת שקד. כעת אני הולך ליהנות. אפשר יהיה לראות אותי עם הבחורים המצוינים (כפי שראש הממשלה מנחם בגין כינה אותם) בחטיבות הקרביות, דוהר איתם על גבי הג'יפ, שואף אבק דרכים בסיני, שוכב במארבים בגבול הצפון, מתפעל מהשלג ברמת הגולן כחלק מהשהות שלי במילואים, וממלא תפקידים קרביים מקנטרה בדרום ועד קוניטרה בצפון.

עד כמה שייראה מוזר, למי ששבע מהשירות הצבאי וממילואים, שנמשכו

ימים רבים, דווקא קיבלתי זאת באהבה ובהתלהבות. כאשר קיבלתי את הצו השני היה זה בתקופת מלחמת ההתשה. כשנתיים לאחר מלחמת ששת הימים החלו המצרים להפגז לעבר כוחותינו באזור תעלת סואץ. הם לא יכלו להשלים עם הניצחון המוחץ של צה"ל על הצבא המצרי. שוב הייתי בסיירת, לחמתי כתף ליד כתף עם חיילי היחידה המובחרת. היו אלה חיילים איכותיים, חבר'ה לעניין. מיטב הנוער היה שם. הפכתי להיות לוחם. התחלתי ליהנות מהשירות הצבאי, הרגשתי שאני תורם, הייתי מוכן לעשות הכול, כולל תורנויות ביום ובלילה. נתתי את כל כולי.

התחלתי להיות חייל. חלומי משכבר הימים להיות לוחם ביחידה קרבית התחיל להתגשם.

במלחמת יום הכיפורים הייתי מסופח לסיירת אגוז. לאחר תום המלחמה המשיכו החיילים להיות מגויסים זמן רב ואני יחד איתם. חצי שנה שירתי ונעדרתי מהעבודה במודול בטון, שם עבדתי באותה תקופה. השתתפתי בכל פעילויות ופעולות היחידה. הייתי חלק מהלוחמים לכל דבר ועניין. רינה הייתה כבר בהיריון באותה עת, אבל לי לא היה אכפת, אפילו אם אפגע, חלילה. הרגשתי שאני עושה צבא. כבודי וגאוותי חזרו אליי. הוכחתי למה אני מסוגל. המילואים היו חלק מהשיקום שלי. אפילו התחלתי לשנות את דעתי על המדינה. דבר נוסף שגרם לי לכך הייתה עבודתי במודול בטון. על כך אספר בהמשך.

שירתי בדרום, במדבר סיני, קרוב לתעלת סואץ ולעיר סואץ, רחוק מביתי בישראל, "קרוב יותר" לביתי הקודם בתוניס.

עברנו לרמת הגולן. הייתי בין מקימי כוח דוד - חיילים שתפקידם לאבטח שיירות אספקה.

באחד מימי החורף הקרים, יצאנו מתוך המבנה והלובן סנוור את עינינו. הכול היה לבן. אי אפשר היה להבחין באדמה שמתחת, ובכל דבר אחר על פניה. השלג נערם ואנחנו התחלנו לשחק ולהתלהב כילדים. אני לא הגעתי ממדינה מושלגת בחורף, וגם בארץ לא ראינו שלג. התלהבותי הייתה רבה. לא חדלתי מלהביט סביבי. היו שם מראות בלתי נשכחים, כאילו היינו בפסגות הרי האלפים.

אני בקוניטרה, 1973

הבתים בהם התגוררנו באזור קוניטרה היו הרוסים. הדבקנו נילונים בחלונות השבורים, כדי למנוע מהקור, הרוח, הגשם והשלג לחדור. נצמדנו לתנורים. הייתה לנו הספקה סדירה, לא ידענו מחסור, כולל סיגריות. היו בקרבת מקום, בארנבה-חאן, במובלעת הסורית שנכבשה על ידי צהל, מקלחות ואפילו סאונה. צווי מילואים באו זה אחר זה ואני יצאתי ברצון. בעוד האחרים רטנו והתלוננו על כך, אני הייתי מרוצה.

בסיירת אגוז עברתי קורס לחימה מזורז, שכלל אימון בנשק, אימון לשכיבה במארבים ועוד.

שכבנו בקבוצות של ארבעה חיילים במארבים, מוכנים לחסל כל מי שינסה לחדור את הגבול במטרה לבצע חבלות ופעולות רצח. כל שעה היינו מתחלפים.

בצריח שהוצב על קומנד-קאר, שכונה נון-נון, מונח היה מאג (מקלע) שהיו בו שתי כוונות. אחת - כוונת אינפרה אדום. בני אדם לא מסוגלים להבחין באינפרה אדום. זו תכונה המצויה בבעלי חיים. באחת הפעמים עברו חזירי בר במרחק מה מאיתנו וקפאו על מקומם. אולי חשו בקרני האינפרה אדום "ונהנו" מהחום שהפיצו.

בפעם אחרת באחד המארבים בוואדי (לרוב הפעלנו מארבים בוואדיות) ליד קיבוץ יפתח, הבחנתי בדמות שהתקרבה. נכנסתי לכוונות, הדמות המשיכה והתקרבה. ממרחק קצר הבחנתי שהוא פלאח ערבי. כיוונתי את הרובה, ירייה פילחה את האוויר, הדמות השתרעה על הקרקע.

במארבים לא מזהירים ואין קריאות "עצור או שאני יורה". אור היום כבר עמד להפציע. השחר התחיל לעלות והיה עלינו להתקפל

ולהסתלק מהמקום.

שירתי במילואים בבסיס בירנית, משם היינו יוצאים למארבים. פצצות התאורה האירו את כל האזור לאחר שגילינו חדירת מחבלים, והחל מרדף אחריהם.

הייתי עם חיילים אחרים בסמוך לשוב דובב בצפון. רדפנו אחר מסתננים. צרורות של ירי נורו מכל עבר. לא היו אלה יריות של המחבלים, אלא יריות כוחותינו, שנורו בצורה לא ממוקדת. הכדורים עפו סביב, במקום לפגוע במטרה. חייל כיוון את נשקו אל אחת הדמויות שנראו מולו, אלא שמרוב התרגשות ולחץ שכח לנעול, כך שהירי לא כוון אל המטרה. המחבלים הותירו אחריהם את הציוד ופתחו במנוסה לעבר צדו השני של גבול הלבנון. לא הנחנו להם לצאת בלא כלום ופתחנו במרדף אחריהם, כאשר הגשש הבדווי שאיתנו מכוון את דרכנו.

"אתה לא חייב להשתתף איתנו במרדף, אתה מילואימניק", צעק לעברי סג"מ וילי, הממונה על הכוח.

"אני עושה אתכם הכול גם אם אצטרך להיכנס לעומק לבנון", צעקתי לעברו בחזרה.

פצצות התאורה האירו את השטח ואנחנו הסתערנו. אסור לוותר להם, חייבים לתפוס אותם, חשבתי והמשכתי לרוץ בהתלהבות. הסג"מ במשך כל אותן דקות ניסה לצנן את התלהבותי, כשראה שאני נסחף מעבר למותר ולהזכיר לי שעליי להישמע להוראות.

"קיבלנו הוראה לסגת", קרא הסג"מ כשהגענו לפאתי הכפר.

מה שנותר לי מאותו לילה היה צילום עם חייל נוסף, כשאני מכסה את ראשי בכפייה שהותיר אחד המחבלים לפני שהסתלק עם חבריו.

התברר שאלה הגיעו על גבי חמורים, וכוונתם הייתה לשגר קטיושות לעבר החוגגים את הילולת ל"ג בעומר במירון.

באחד מימי השירות במילואים, לפני יציאה למארב, המ"פ (מפקד הפלוגה) שלנו, סרן בשירות סדיר, יוסף דירהלי, עבר ובדק אותנו - אחד אחד - בצורה יסודית. לאחד מאתנו העיר שהחגור לא מספיק הדוק, לאחר - שהמימייה לא מלאה והיא עלולה לרשרש. לשלישי בדק אם הרימונים נצורים היטב, ואם המחסניות מלאות. לפני כל יציאה היה נוהל ברור שהיה למלא אותו בצורה מדויקת. לא חייל מצטיין כסרן דירהלי יזלזל

בקטנות ובגדולות. הוא היה גבוה וגדול ממדים, בעל מבנה גוף רחב מאוד, אמיץ בצורה יוצאת דופן. הרמטכ"ל, מוטה גור, כתב עליו ועל אומץ ליבו לא פעם אחת. סיפרו שהיה מטהר חורשות שלמות לבד, לא היסס ולא חשש, וגם זכה לאהבת החיילים, שהלכו אחריו באש ובמים. הוא היה חייל נדיר. מפקדיו לא הבינו מדוע אינו חותם קבע. לוחם כזה אסור שהצבא יפסיד. התחננו בפניו, אך הוא לא הסכים וטעמיו עמו. למרבה הצער, די היה ברסיס שחדר לראשו כדי להורגו (3.11.1972). לא נותר אלא לבכות את סרן יוסף דירהלי ז"ל, תושב יפו, חייל למופת, משכמו ומעלה.

באותה יציאה לפעילות, עליה ספרתי לעיל, לאחר הבדיקות המדוקדקות של המ"פ, ניגש אליי סגנו, "מה אתה עושה פה"? דבריו הגיעו לאוזניו של דירהלי, שמיד התעניין לדעת "מה קורה".

"בעוד שעה מתקיימת ברית המילה של בן אחיו בעכו, הוא צריך לצאת", יידע הסגן את המפקד באירוע משפחתי שלי. ערב קודם לכן ישבתי במארב עם הסגן וספרתי לו על השמחה במשפחתנו, הולדת אחייני, בנו של ויקטור אחי ואשתו, חגיגת ברית המילה שלו הייתה אמורה להתקיים למחרת.

"בקש מדירהלי שישחרר אותך, מגיע לך לצאת לאירוע". הציע לי הסגן. אך אני חשבתי שזה לא יאה לבקש יציאה, וויתרתי על הבקשה. התכוננתי לצאת לפעילות כמו כולם. חשבתי שזה לא מתאים שהם יצאו לפעולה ואני אחגוג.

"למה לא פנית אליי? קח את הג'יפ ותיסע לשלום", הושיט לי דירהלי את המפתחות.

כך השתתפתי, לבוש מדים, בברית המילה של שמעון (שימי על שם אבי).

פשוט הייתי בעננים. במשך שנות המילואים הרבות, "ביליתי" בגולני - חיל שהיה שאיפת חיי, בצנחנים או בסיירות. השתתפתי איתם בסיורים ברמת הגולן מהחרמון ודרומה בכל הרמה, בסיורי לילה וסיורי יום. על השירות בדרום כבר סיפרתי.

הרגשתי שאני יכול להזדקף. המחשבה שאני לא יוצלת, כפי שהייתה לי בסדיר, התחלפה בתחושה של גאווה וערך עצמי. השתתפתי במלחמת ששת הימים, במלחמת ההתשה, במלחמת יום הכיפורים ובמלחמת לבנון

הראשונה.

באחרונה, מלחמת לבנון, הגעתי לג'זניה, אשר לשם העלו אותנו ברחפות, ומשם לכיוון ביירות.

לאחר מכן הרגשתי כבר הרגשת שובע מהצבא. עשיתי את שלי, הוכחתי לעצמי את היכולות שלי וגם תרמתי לצבא ולמדינה מעל ומעבר. בכך חתמתי את שירותי בצה"ל. ביקשתי להשתחרר משירות המילואים לאחר 25 שנים.

"אני צריך בחורים חזקים שיטפסו על הג'בלאות (ג'בל - הר בערבית). "אמר לי המפקד שריאין אותי בבסיס בראש פינה, לשם הופניתי כדי להציב אותי להמשך שירות במקום שיתאים לגילי המתקדם.

כפי שאתם שומעים התפקיד שהציע לי לא היה בדיוק תואם את יכולותיי. "אני כבר רצתי וטיפסתי מספיק על ג'בלאות, אתה צריך לגייס לכך בחורים צעירים שרק מתגייסים".

"בסדר", הסכים המפקד. "אעביר אותך להג"א (מה שנקרא היום פיקוד העורף).

"אני לא מוכן לשרת בהג"א. אני חושב שאפשר לשחרר אותי כבר עשיתי די והותר".

האיש נעתר לי ומסר לידי פתק על נייר פשוט ולא איכותי (מסוג של נייר טואלט) וזה שימש אישור לשחרורי משירות מילואים.

10

מודול בטון

אנחנו בגן
הבהאים בעכו

יד חרוצים תמשול

משלי יב, כד

אני חוזר אל תקופת שחרורי משירות סדיר, שכזכור זמן קצר לאחר מכן, באפריל, נערכה חתונתנו.

מיד לאחר השחרור התחלתי לחפש עבודה. כעת עמדתי להיות בעל משפחה ולא התבטלתי אפילו דקה בחיי. הייתי נכון לעבוד בכל עבודה בה אוכל להרוויח, לא בחלתי בשום עבודה, כל עבודה מכבדת את בעליה. מצאתי לי פרנסה כנהג משאית בחברת מלמוד בחיפה. תפקידי היה לחלק מצרכים למרכולים במקומות שונים בעיר. באזור הכרמל חילקתי, בעיקר, סבונים יקרים, ריבות מעודנות ומוצרי יוקרה אחרים. לבקבוקי שמן היה ביקוש מועט. לעומת זאת בטירת הכרמל הייתה דרישה לכמויות גדולות של בקבוקי שמן - שמן פשוט לבישול. באותם ימים עדיין לא הייתה מודעות לאיכותו ולתרומתו לבריאות של שמן הזית. "האם תרצה לעבוד בכרמיאל"? שאל אותי גיסי, חיים כהן, בעל אחותה של רינה.

"כן". הייתי מוכן להגיע לכרמיאל.

ישבתי בחדרו של מנהל מפעל מודול בטון, שהיה מפעל ידוע בזמנו.

"מה אתה יודע לעשות"? התעניין המנהל לדעת.

"הייתי נהג בצבא".

"טוב אקבל אותך לעבודה, תעבוד על הדמפר", כלי שמעמיסים בו את הבטון ושופכים אותו לתבניות.

כעבור מספר ימים נקראתי אל המנהל.

מה הוא רוצה לומר לי, חשבתי. נראה היה לי שמרוצים מעבודתי.

המנהל כבר החל לשים לב ליכולתי.

"לא מתאים לך להיות פועל פשוט אתה מסוגל ליותר. אני רוצה שתהיה אחראי על מחלקת המחיצות".

"אין בעיה. אני מוכן".

התחלתי לעבוד באותה מחלקה. היה עלינו לעמוד בקצב של חמש וחצי דירות ביום.

הערכתי שאפשר לעשות זאת, רק אם אקבל את הציוד והחומרים שנראו לי נחוצים, שבלעדיהם לא נוכל לעמוד במשימה.

פניתי למנהל והוא נתן הוראה לספק לי את כל מבוקשי.

ביקשתי קו קיטור וכך קיבלנו בטון חם. ובמקום נגלה (סיבוב) - אחת

ביום היו שלוש ביממה. החלו לייצר כמויות שלא היה מקום לאחסן אותן. הצלחנו, בעזרת הפועלים, לייצר את הנדרש לשש דירות ביום. "זכינו במכרז ליצור חזיתות למבנים במכון דוד (רפא"ל). אני סומך עליך רפי, שתעמדו בקצב ובכמות הנדרשת מבלי לוותר על האיכות". "אם כך צריך למצוא מנוף של 35 טון".

נמצא המנוף הנדרש ואותי מינה המנהל, לאחראי המחלקה שעסקה בתחום.

עליתי בסולם הדרגות. קלטתי מהר את העבודה, וכל הנדרש כדי לספק מבנים איכותיים ובכמות מספקת. לצערי, היה עליי להמליץ לפטר מספר עובדים שלא התאימו, ולשלוח אותם הביתה.

לפני מספר ימים פגשתי את אחד העובדים מאותם ימים, שאמר לחברו, "אתה רואה את רפי, בורג לא היה זו במפעל בלעדיו".

יצרנו את החזיתות עם המנוף שהתקבל, העובדים עבדו במלוא המרץ ובהתלהבות.

עליי לציין את יגאל ברקן ז"ל, שהיה בין האחראים במפעל לתכנון היצור. נוצרו בינינו קשרי עבודה וחברות טובים. חשתי בהערכתו וחיבתו של יגאל אליי. הוא עצמו היה אדם טוב משכמו ומעלה. למרבה הצער הוא נפטר ממחלה ממארת.

למדתי גם לקרוא שרטוטים בצורה מקצועית. שמואל דכנר, שהיה מנכ"ל חברת אזורים (מודול בטון הייתה חברת בת של אזורים), הזמין צלמים לצלם ולערוך סרט. בין המצלמים הייתי גם אני. כעבור זמן קצר החליט שמואל דכנר להעניק לי בונוס של מניות החברה ללא כל תמורה.

במשך הזמן ההנהלה התחלפה. היות ולא נמניתי עדיין עם הנהלה הבכירה, לא הייתי מוכר להם. החברה רכשה מחברה הולנדית קו של תבניות ליצור חזיתות לדירות.

לא הצגתי את עצמי והמשכתי לנהל את שאר המחלקות. אותו אדם שמינו, לזר שמו, לא עמד בציפיות ליצר כמות של 35 חזיתות ביום, זה היה הייעוד של הקו הזה.

חברי ההנהלה היו במבוכה וחיפשו מוצא. הם פנו ליגאל בשאלה מה עושים?

"אתם לא מכירים את רפאל מארק? מדוע אתם לא מכניסים אותו בסוד

העניינים?"

מיד נקראתי אל ההנהלה בדחיפות.

"אתה מסוגל לנהל את מחלקת הספיישל?" כך כינו את הקו החדש.

"אני מאמין שכן".

כך הפכתי להיות מנהל התפעול של מודול בטון, לשמחתי ולשמחתו של יגאל.

כבר ביום הראשון ייצרנו 35 תבניות, ובהמשך - אפילו ארבעים.

כעת כבר היה צורך גם בהשתלמויות מקצועיות. שלחו אותי לקורס מנהלים ולקורסים טכנולוגיים שונים ביד נתן שליך עכו (היום מכללת הגליל המערבי). גם למדתי בטכניון בחיפה. לא היה קורס מתאים לעבודתי שלא נשלחתי אליו. התחלתי להבין לעומקם של נושאים ולהיות מקצועי יותר.

חזרתי לספסל הלימודים לאחר הפסקה ארוכה, אך נהניתי מאוד. הרחבתי את ידיעותיי והשכלתי, הרגשתי שאני ממצה את יכולותיי. העבודה במודל בטון, כמו בשירות המילואים, הוסיפה לתחושת הגאווה והביטחון שלי. חיכיתי ליום שיראו את הכישורים והמסוגלות שלי, הייתי בטוח שהיום הזה יגיע, רק צריך להמתין בסבלנות. מצאתי את הדרך להוכיח את עצמי, לא באתי בטרונות ובטענות לאיש. ידעתי שזאת האחריות שלי על חיי. כל הזמן אבא היה בליבי ודרכו שהקרינה עליי - לפלס את דרכי בשקט ובאיפוק, ולעבוד קשה כדי לחזק את מעמדי בעיניי ובעיני הממונים עליי.

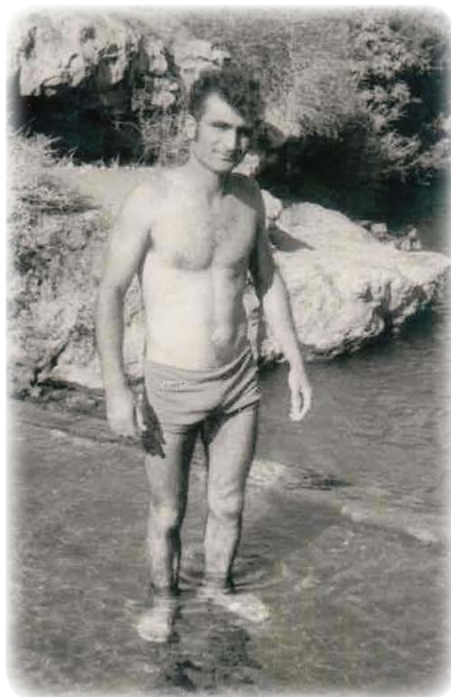
תפקידי במפעל מלא את הצורך שלי בעבודה שיש בה חשיבה, ידע ואחריות וענה על המסוגלות שלי. התקדמתי יפה. הלימודים הקנו לי תואר השווה להנדסאי בניין.

תחום נוסף בו פעלתי היה זכויות העובדים. נבחרתי ליו"ר הוועד. בעת עבודתי ניתן לי מהמפעל רכב צמוד, עדיין נסעתי יום יום מעכו לכרמיאל וחזרה.

"מדוע שלא תעבור לגור בכרמיאל?" שאל אותי מנהל המפעל. "אשתי לא מוכנה, היא רוצה להישאר בעכו", נימקתי את העובדה שאני

עדיין עכואי.

המנהל לא התעצל עלה על רכבו והגיע לביתנו בעכו.
דקות ארוכות הסביר לרינה מדוע כדאי לנו לגור בכרמיאל. עד שלא
אמרה "רוצה אני", לא עזב את הבית. הוא הצליח לשכנע אותה.
מאז אנחנו בכרמיאל. במשך הזמן החלפנו מספר דירות בעיר.

11

מעבודה לעבודה – דלתא

מקור אושרו של האדם - חייו,
ומקור חייו - העבודה
טולסטוי

מפעל מודול בטון נסגר בנובמבר 1984. בזה תם ונשלם הפרק הזה בחיי. מקום עבודה חדש מצאתי במפעל "זן לכל", שם עבדתי משנת 1984 ועד 1986.

לאחר שהצגתי את כל המסמכים המעידים על עבודתי וכישורי, הביא מנהל המקום לידיעתי ששכרי לא יהיה כפי שהיה במודול בטון: "הוא לא יהיה בהתאם לכישוריך".

"ברצוני לעבוד ואני מוכן לכך".

"אם כך אתה יכול להתחיל לעבוד כמנהל קו היצור".

כך התוועדתי להכנתם של מוצרי מזון שונים כמו "חומס, שעועית, פלחי אשכולית בסירופ ועוד - מוצרים שעובדו לשימורים. היה עליי להשכים קום בשעה מוקדמת כדי להתחיל את העבודה בשעה שש בבוקר. המרחק לא היה רב מכרמיאל, ולא הייתה לי שום בעיה להתחיל את העבודה מוקדם. אבל כשהמפעל עבר לאלון התבור, ליד עפולה, כבר הייתה בעיה וקושי רב להגיע לשעת התחלת העבודה שנותרה בעינה. היה עליי להשכים קום בשעה ארבע בבוקר, ובמשך הזמן זה נעשה קשה יותר ויותר, עד בלתי נסבל.

למרבה המזל אחת משכנותיי ברחוב מעלה הכרמים הביאה לידיעתי שמחפשים עובד במפעל דלתא בכרמיאל.

לאחר ששוחחה עם שי לרר, האחראי, הוזמנתי לביתו. הגעתי כמובן עם כל המסמכים, וספרתי לו במה עסקתי ומה הם כישורי.

שי האזין בקשב רב, ולבסוף נראה היה כי התרשם ממה שהנחתי לפניו. "יש לך פוטנציאל ניהולי" אמר, אך מיד סייג את דבריו, "אבל אתה תצטרך להתחיל מלמטה. ככה מתחילים אצלנו, חייבים לטעום מקו הייצור. בשלב הזה תהיה מנהל משמרת בסריגה".

למחרת עשיתי איתו סיור במפעל. היכולת שלי לקלוט במהירות את הנעשה סביבי, ולהשתלט על מה שעומד לפניי, סייעה לי גם הפעם. למרות שלא היה לי מושג לפני כן בתחומי ייצור הטקסטיל של דלתא, בחטיבת הגרביים, למדתי מהר מאוד וחשתי כדג במים. כעבור שנה העליתי את התפוקה משמונים אחוז לתשעים. אלא שאליה וקוץ בה, העבודה במשמרות הייתה בלתי נסבלת עבורי. מהר מאוד חשתי שאיני יכול לעמוד בסדר יום של עבודה במשמרות ותורניות. העבודה שהחלה

בשבע בערב והסתיימה בשבע בבוקר הייתה סיוט אחד מתמשך. הייתי נשכב במיטתי בשעה שמונה בבוקר עד ארבע אחר הצהריים וקם כאילו כלל לא ישנתי. הרגשתי שאני חולה. כל גופי כאב עליי.

"דוקטור" פניתי לד"ר קאופמן, "אני מרגיש רע, יש לי מועקה בחזה", תיארתי לו את תחושותיי. הוא מיד שלח אותי לבדיקות. אך כל התשובות אמרו שאיני סובל משום מחלה, אני בריא.

בינתיים צברתי ימי מחלה רבים ובדלתא התחילו הממונים לתהות אם אני מסוגל לעבוד. חשתי חוסר אונים. לא הבנתי מה קורה לי.

באחת הפעמים הגעתי לקופת חולים ונכנסתי לדוקטור פליטמן. הרופא שלי נעדר באותו היום מהמרפאה. הדוקטור הזה הבין מיד שמדובר בבעיה פסיכוסומטית - גופי אינו עומד בתנאי העבודה, ונתן לי כדורים שעזרו לי מאוד.

באחד הימים פניתי לשי, "אני לא יכול יותר לעבוד, תנאי העבודה שוחקים אותי".

הוא ניסה לשכנע אותי שלא לפרוש.

"אם אתה רוצה שאשאר, תדע שאני מסוגל לעבוד רק בשעות הבוקר, בשעות עבודה רגילות. גם אם אצטרך להיות מובטל לא אעבוד יותר במשמרות".

יצאתי ונסעתי הביתה.

"ממחר אתה תנהל את מחלקת בקרת הטיב בתהליך", אמר לי שי מעברו השני של הטלפון. בשעה שהגעתי הביתה כבר המתינה לי שיחה ממנו. זו מחלקה שבה בודקים גרב, גרב, ומסירים את הגרביים שלא ראויים להימכר.

העבודה הזאת הפילה עליי שעמום. לא היו בה כל אתגרים והיא לא גרמה לי להתלהבות, בלשון המעטה.

חזרתי לשי. "תחפש לי בבקשה משהו אחר".

קיבלתי אישור להסתובב במפעל, לבדוק ולבחון את המחלקות השונות.

"אני רוצה לעבוד במחסן חלקי החילוף".

"אתה רציני?" שי לא האמין. "זה המקום שמעניין אותך?"

המחסן, בו היו חלקי מכונות של המפעל, משך את ליבי. הייתי בטוח ששם אמצא עניין ואוכל לתרום מכישורי.

מנהל המחסנים ליווה אותי במשך מספר ימים ואז התחלתי לעבוד. הכרתי את כל החלקים והזנתי את המחשב בנתונים. "מי עושה לך את הרכש?" שאלתי את מנהל המחסנים. "אה... בעניין הרכש זה לא בדיוק מתנהל לשביעות רצוני... יש אי סדר... במילים פשוטות - בלאגן".

"תנסה אותי. אני מוכן לעסוק בזה".

לאחר זמן קצר ביקשתי: "סדר לי פגישה עם האחראי על מחשוב ובקרה". ביקשתי שיסדרו לי תוכנה, כך שאוכל לדעת באמצעותה מה נרכש שלושה חודשים קודם, ואיך מתנהלת הזמנת החלקים.

רציתי לשנות את המצב שהיה בעת ההיא: מכונה שהתקלקלה הושבתה מעבודה, כי החלק המקולקל או החסר הוזמן רק בעת שזו פסקה מלפעול. בנסיבות אלה חיכו לחלק הנדרש, ורק כשהגיע - כעבור מספר ימים או שבועות, או חודשים - היו מתקנים והמכונה חזרה לפעול. התקשיתי להאמין שכך העניינים מתנהלים, בחוסר יעילות הגורמת להפסד כספי ניכר. אפילו חכמי חלם לא היו מניחים למצב כזה לקרות.

התחלתי להכניס שינויים בעבודת המחלקה. סרקתי את כל החלקים במחסן וסדרתי אותם בתוכנת המחשב. התחלתי להזמין חלקים שיהיו על המדפים מוכנים לשעה שיזדקקו להם, חלקים שהיה צורך בהם בשגרה, וגם חלקים שהיה בהם צורך לעתים רחוקות. המחסנים החלו להתמלא בחלקי חילוף.

"נודע לי ממנהל המחסנים שאתה עושה עבודה טובה ברכש. מה דעתך שאעביר אליך את התקציב? לא תצטרך לפנות אליי בכל בקשה להוצאה כספית", אמר לי סמנכ"ל הכספים של המפעל.

אני יכול לחסוך לכם כסף, מה אקבל בתמורה? העזתי לבקש ולא נרתעתי. "על כל דולר שתצליח לחסוך, תקבל עשרה אחוז כבונוס. החטיבה הוציאה בשנה שחלפה כ-750000 דולר".

שמח וטוב לב יצאתי מאותה פגישה. הם לא שיערו איזו עלות גבוהה אני יכול לחסוך להם, ואיזה סכום גבוה יהיה עליהם לשלם לי.

באותה שנה, 1996, הוצאות האחזקה של כל החטיבה, כולל האחזקה השוטפת ותפקוד מכונות הסריגה שעבדו 24 שעות ביממה, שבעה ימים בשבוע היו... 500000 דולר. הנהלת החברה הייתה בהלם כשהתברר

DELTA
DALIL INDUSTRIES LTD.

ארגון מנהלי רכש והלוגיסטיקה בישראל

וזאת לתעודה

כי רפי מארק ת.ז. 26826693
מדלתא גליל תעשיות בע"מ
השתתף בקורס:
ניהול רכש שלב א' APP

בהיקף של 152 שעות לימוד
בין התאריכים:
05.08.03 – 04.03.03

ועמד בהצלחה בדרישות הקורס

סמדר תדמור
מנהלת משאבי אנוש קונצרנית

זאב דקל
מנהל המכון ללימודי רכש

ספטמבר 2003

English and Business Communication **INTERTECH** אנגלית ותקשורת עסקית

וזאת לתעודה

כי
רפי מרק
מדלתא גליל תעשיות בע"מ
סיים בהצלחה קורס:
General English

בהיקף של 60 שעות אקדמיות
שנערך במהלך נובמבר 2002 – אפריל 2003

ועמד בדרישות הפדגוגיות ובתקנות החברה

יפעת מן, מנהלת מוקדריעות
TriEnglish חברה

ארגון מנהלי רכש והלוגיסטיקה בישראל
ISRAELI PURCHASING & LOGISTICS MANAGERS ASSOCIATION

תס' 6110

וזאת לתעודה

כי
מארק רפי
ת.ז. 26826693

עמד/ה בדרישות המקצועיות של ארגון מנהלי רכש והלוגיסטיקה בישראל ובהתאם ולהנחיות הפדרציה הבינלאומית לרכש וניהול חומרים I.F.P.M.M.

The IFPMM recognises that the programme of the Israeli Purchasing & Logistics Managers Association complies fully with the requirements of the International Federation of Purchasing and Materials Management's Certificate of Competence in Purchasing.

על כך חונקת תעודת הסמכה
A.P.P. ISRAEL
Accredited Purchasing Practitioner Israel

ארגון מנהלי רכש והלוגיסטיקה בישראל
ISRAELI PURCHASING & LOGISTICS MANAGERS ASSOCIATION

וזאת לתעודה

כי
מארק רפי
הבשלתו בקורס ניהול רכש APP - דלתא טקסטיל
הינו/ה חברה/ה מתמחה בארגון

צמיר ענבר
ד"ר

זאב דקל
מנהל מכון הרכש

02.2004
מחוקק עד תאריך

תעודת הוקרה ממנכ"ל דלתא

איזה סכום עליי לקבל בעקבות ההבטחה לבונוס. חסכתי למפעל כסף רב, וכשהיה עליהם לעמוד בהתחייבות לשלם לי את התמורה, לא יכלו לעמוד בכך. אי אפשר שעובד אחד יקבל סכום כל כך גבוה - 25000 דולר. "אביא לכם רשימת עובדים, שעבדו היטב וסייעו לי בעבודתם, ואני מציע לחלק את הכסף בין כולם".

ההצעה הזאת נראתה הגיונית והגונה. נתינת סכום נאה לעובדים, כבונוס על עבודתם, הייתה רעיון נכון וטוב, שמעודד את העובדים להשקיע מאמץ רב יותר, ובסך הכול המפעל נתרם מכך.

הכרתי את כל המכונות, זכרתי כ-5,000 פריטים, ומחיר כל אחד מהם. הכול היה רשום לי בזיכרון בראש, ממש כמו נתונים במחשב. לא הייתי צריך לבדוק ברישומים.

תוך כדי עבודה שוטפת, היה עליי להזמין בדחיפות חלקים וגם מכונות, כולל חדשות, שלא היו עד כה במפעל. לעתים עבדתי בלחץ ועומס, אך לא הרגשתי רע חלילה ולו לרגע. נהפוך הוא, זרחתי כולי מעונג, היה זה בשבילי אתגר. וכשהיו הצלחות, ובעקבות זאת מחמאות ושבחים, הרגשתי בעננים. עשיתי את עבודתי בעניין ובהתלהבות ממש פרחתי מאושר. העבודה נתנה לי סיפוק רב. מעמדי עלה בעיני הממונים, בעיני העובדים וגם בעיני עצמי.

במשך הזמן נפתחו מפעלים בחו"ל, במדינות שונות בעולם. אני ידעתי בכל רגע נתון, בכל מקום בחו"ל, המייצר עבור דלתא, אילו חלקים ומכונות יש ברשותם. לכן, חסכתי אלפי דולרים בכך שידעתי מה כדאי להזמין, מתי ואיך.

ראשי Sinker Cap, זה שמו של ראש המכונה, הקובע את סוג הגרב ועלותו כ- 2500 דולר. בכל אתר בעולם היו ראשי מכונות שונים שכל אחד יצר סוגים שונים של גרביים. אני ידעתי בכל רגע נתון אילו סוגי גרביים קיימים באתר זה או אחר, כך יכולתי לנווט בין האתרים את הראשים, מבלי צורך להזמין נוספים.

היה לי קשר עם חברות המייצרות מכונות סריגה באיטליה: Sanglacomio ו-Lonati, ואלה היו מוכנים לשלוח כל מה שאבקש. "הם מעריכים אותך ומוכנים לעמוד דום לכבודך, אתה מקצוען שאין כדוגמתך", נאמר לי.

הגעתי להסכם עם בעלי מפעל של מכונות סריגה בשם לונטי וסנג'קומו שנקבל 5% מערך המכונות, כחלקי חילוף להרצתן.

גם בחטיבות אחרות שמעו על היכולת שלי בתחום הרכש, והתחילו להיעזר בי ברכישות שלהם.

באחת הפעמים, בעת עבודתי ברכש, נתבקשתי לנסוע לרומניה, למפעל המייצר מחטי סריגה, לבדוק את כדאיות רכישת המפעל.

קיבלתי את כרטיס הטיסה, ובליבי פנימה עדין לא האמנתי למתרחש. אני רפי, שלצערי לא המשכתי את לימודיי, ובעברי נרשמו לי כישלונות בעיקר בשירותי הצבאי בסדיר, דבר שהטביע בי את חותמו על הביטחון העצמי שלי, הנה כעת אני נשלח לבדוק רכישת מפעל. נותנים בי אמון.

לאחר בדיקת טיב המחטים מול אלה שנרכשו מגרמניה, ועמדו במבחן מעבדת התקנים של הטכניון, התברר שהיו ברמה נמוכה מאוד ולכן העסקה לא יצאה לפועל.

טיפלתי גם בתחומים שלא היו בסמכותי הישירה, אבל מצאתי לנכון להיות מעורב. מעולם לא חשבתי שעליי להתרכז רק בתחום שלי, הייתי "ראש גדול".

נשלחתי לקורס מנהלי עבודה במשך עבודתי בדלתא. למדתי גם בקורס רכש בינלאומי ולוגיסטיקה, והייתה לי הרשאה לקבוע מחיר שוק של מכונות מחו"ל. הייתי בין המעטים שיכלו לעסוק בכך. ניתנה לי גם תעודה

מהמכס על כך שאני מוסמך לקבוע מחירי מכונות. באחד הימים הגיעה רינה גרינברג למפעל (רינה דמות ידועה בכרמיאל, טיפלה בעולים חדשים מרוסיה ומשמשת היום בתפקיד סגנית ראש העיר). היא באה לבקש את עזרתנו בקליטת עולים - לספק להם עבודה. היה זה בתקופת העלייה הגדולה של שנות התשעים. "יש אדם שיודע מהי סריגה ומכונאות, הוא בחור לעניין תפני אליו. אולי יסכים ללמד את העולים את המלאכה, בהתנדבות", השיב ג'רבי, המנהל, לרינה.

אין צורך לבקש ממני יתר על המידה. אני מוכן לעשות למען הזולת ולהקדיש מזמני גם בהתנדבות. לימדתי את אותם מועמדים לעבודה בפנטומימה ובתנועות גוף. אני לא ידעתי רוסית והם לא ידעו עברית. בשעת הצורך אפילו טיפסתי על השולחן כדי להדגים להם... וכך עשיתי חמישה עשר מחזורי הכשרות, אותן יזמתי. נשארתי בערבים ולימדתי שעות רבות, עד שרינה אשתי העירה לי, "מה זה, אין לך בית שאתה מקדיש כל כך הרבה שעות לעבודת התנדבות?" "אני חייב לעזור".

הם למדו את רזי המקצוע וגם עברית בשיעורים שלי. אחר כך רובם הפכו לפועלים מסורים במפעל. הצלחתי לא התקבלה תמיד בעין יפה על ידי מקבלי ההחלטות, ואנשים בעמדות בכירות במפעל ניסו בכמה מקרים להכשיל אותי. בשלב מסוים התחלתי לשים לב שהפעילות של המפעל הולכת ומצטמצמת.

כמות הדרישות של הלקוחות שלי בארגון הולכת ופוחתת. צפיתי בשלבים די מוקדמים שהמפעל הולך לקראת העברת פעילות היצור למדינות, שהשכר לעובד בהן נמוך מאוד לעומת עובד בארץ. ידעתי שביום מן הימים אהיה צפוי לפיטורים. ישבתי בישיבה עם ראשי המפעל, ביניהם דב לאוטמן ז"ל, שהיה הבעלים. הדיון נסב על הקמת מפעל בירדן.

הייתי מוכן לקחת על עצמי את האחריות על הקמתה של מחלקת מיון ועיצוב של הלבשה תחתונה. העבודה הייתה רבה: קשר עם חברות לפירוק והרכבה של מכונות, מכשירים, אביזרים והעברתם בצורה שלא

יינזקו. הסדרת ויזות, קשר, תיאום ותזמון נכון עם המשאיות הירדניות, כדי להעביר אליהן את הציוד שיישלח מכאן. הירדנים לא היו מוכנים שמשאיות שלנו יכנסו אליהם. לכן, בבית שאן המשאיות שלנו פרקו והעבירו למשאיות הירדניות. השיקול שלהם היה כלכלי, שלא לגזול את פרנסתם של נהגי המשאיות הירדנים. היה עליי להיות בקשר עם ספקים, היה צורך במנופים מיוחדים...

חזרו ושאלו אותי אם אני בטוח שאני רוצה לקחת על עצמי את כל ההתארגנות הזאת, שאיננה קלה ויש בה הרבה "כאבי ראש". ואני חזרתי ואשרתי את הסכמתי. אמנם באמת האתגר היה קשה, אבל אני נהניתי ועשיתי הכול היטב כמו שאני יודע ויכול.

הירדנים הקימו את המפעל בעיר אירביד (إربد). בכל כפר יש ראיס - העובדות שהתקבלו לעבודה במפעלים, היו כפופות לו והיו תחת פיקוחו ואחריותו.

לדעת הראיסים, שסיפקו את העובדות למפעלים, השכר שהן קיבלו, לא היה מספק, ופתחו בשביתה שנמשכה כשבועיים. ראשי דלתא, בראשם לאוטמן, לא היו מוכנים להיכנע לדרישות, וכך הסחורה שהמפעל היה אמור לספק לחברת "ויקטוריה סיקרטס", להלבשה תחתונה, לא הגיע בזמן. זו חברה מאוד ידועה ומפורסמת המוכרת מיליוני תחתונים בשנה ברחבי העולם. בתגובה החברה הענישה את דלתא בכך שלא נעשו קניות ממנה במשך שנה.

כל זה היה כשכבר לא עבדתי יותר במפעל. היו צמצומים, המפעל הקטין מאוד את היצור בארץ, ואני פוטרתי כפי שחששתי.